

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Genius loci «Το πνεύμα του τόπου»

Κατερίνα Ριτζούλη

δρ. αρχιτέκτων μηχανικός, αναστηλώτρια

Daniel Liebskind
1946 Πολωνία

*«Δεν κάνουν τα υλικά την αρχιτεκτονική.... η πέτρα, το γυαλί.
Αρχιτεκτονική είναι η ατμόσφαιρα, η ιστορία που σου λέει μέσω του φωτός, τις αναλογίες κάτι
το οποίο επικοινωνεί με την ψυχή σου.»*

<https://www.youtube.com/watch?v=pWov-9PMNQ>

Jewish Museum Berlin

Jewish Museum Berlin

Η αυτοπεποίθηση ότι για εκατοντάδες χρόνια ακόμα θα υπάρχουν εβραϊκές οικογένειες που θα κληροδοτούσαν την παράδοση.

Με χτύπησε σαν το απόλυτο κενό

Σκέφτηκα ότι αυτή είναι η κατάσταση της συνείδησης, της μνήμης, της σκέψης για την Εβραϊκή κοινότητα θα ήταν η μελλοντική κληρονομιά για την Ευρώπη και τη Γερμανία.

Jewish Museum Berlin

18^{ος} αι.

Ανώτατο Δικαστήριο του Βασιλιά της
Πρωσίας

Jewish Museum Berlin

165 αρχιτεκτονικές προτάσεις

Jewish Museum Berlin

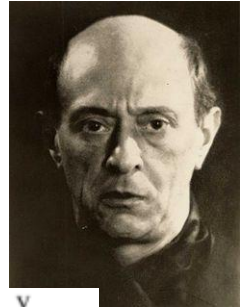
- Η θέση του μουσείου ήταν **ήδη** «τοποθετημένη» στο Βερολίνο:
Ήταν τοποθετημένη κάτω από το έδαφος της μνήμης της Ευρώπης.
- Το κτίριο ήταν **ήδη** προσανατολισμένο
... προς τον κάθε Εβραίο που θανατώθηκε, ο οποίος είχε όνομα, διεύθυνση
.... και σήμερα συνεχίζει να στοιχειώνει το μέρος....

Jewish Museum Berlin

[Arnold Schoenberg](#)

Moses and Aaron

Letter to Wassily Kandinsky (April 1923): "I have at last learnt the lesson that has been forced upon me this year, and I shall never forget it. It is that I am not a German, not a European, indeed perhaps scarcely even a human being (at least, the Europeans prefer the worst of their race to me), but that I am a Jew.

Jewish Museum Berlin

"Between the lines"

What all this amounts to is two lines: one straight but broken into fragments, the other tortuous but continuing into infinity. As the lines develop themselves through this limited-infinite "dialectic", they also fall apart - become disengaged - and show themselves as separated so that the void centrally running through what is continuous, materializes itself outside as ruined, or rather as the solid residue of independent structure, i.e. as a voided-void.

Fragmentation and splintering mark the coherence of the ensemble because it has come undone in order to become accessible (both functionally and

Jewish Museum Berlin
“Between the lines”
“Κεραυνός”

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

Jewish Museum Berlin
“Between the lines”

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

Επιλογή πορείας

- Πορεία Γερμανίας
- Πορεία των Εβραίων της Γερμανίας

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

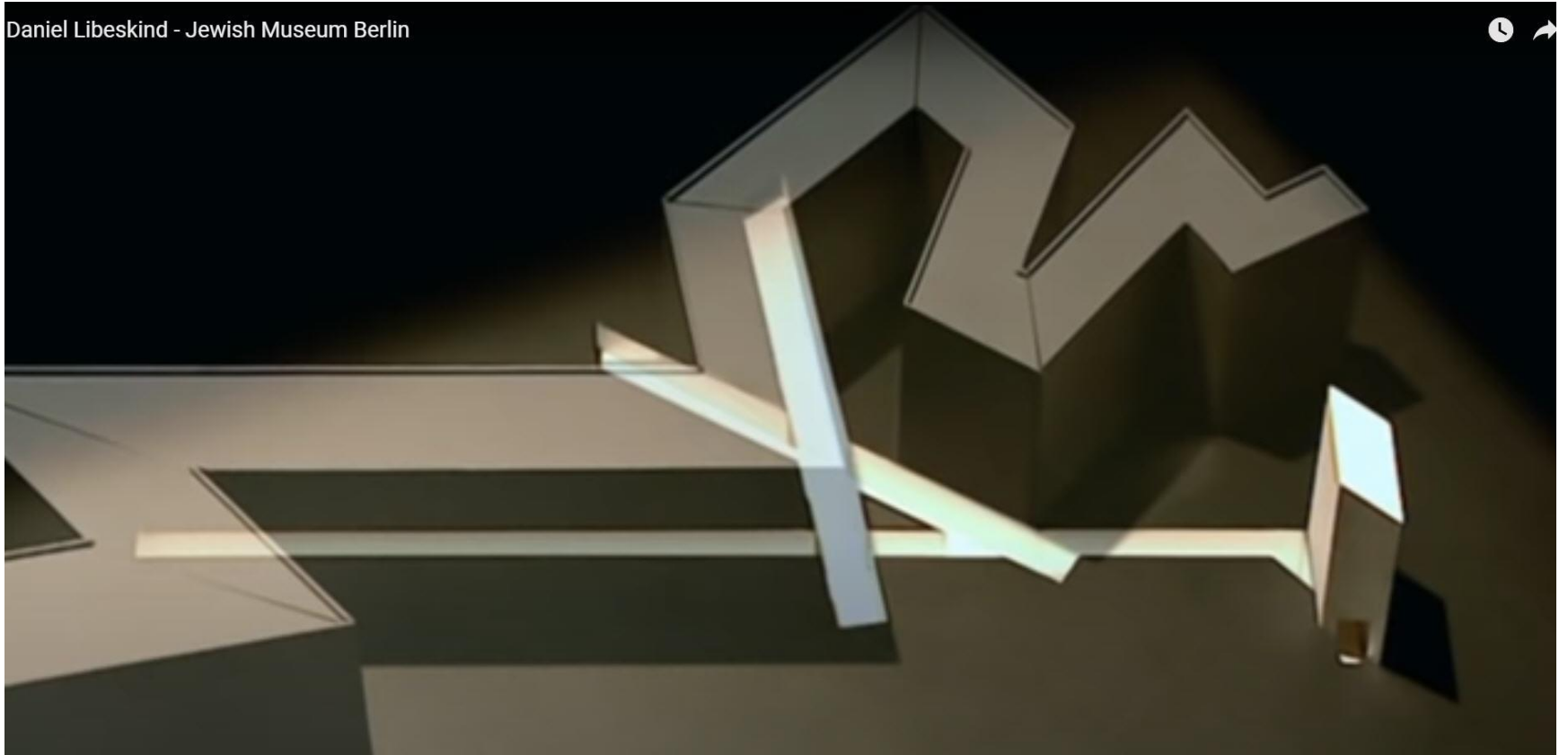
Daniel Libeskind - Jewish Museum Berlin

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

Daniel Libeskind - Jewish Museum Berlin

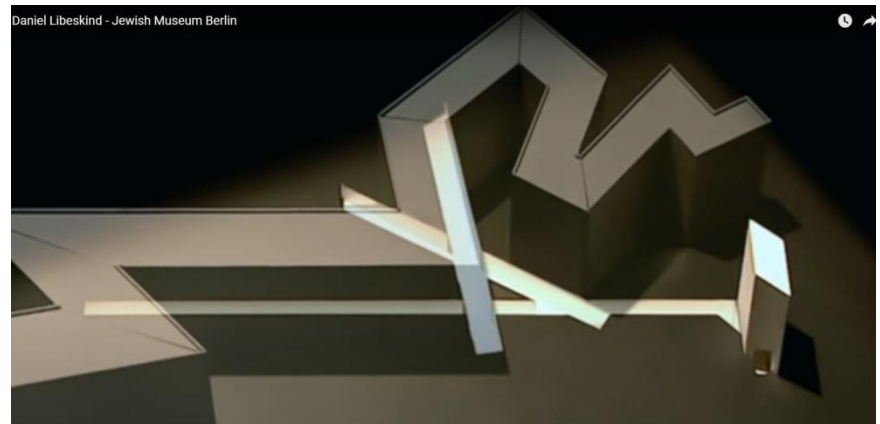

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

3 άξονες 3 ιστορίες 3 εμπειρίες

1. Συνέχεια
2. Εξορία
3. Θάνατος

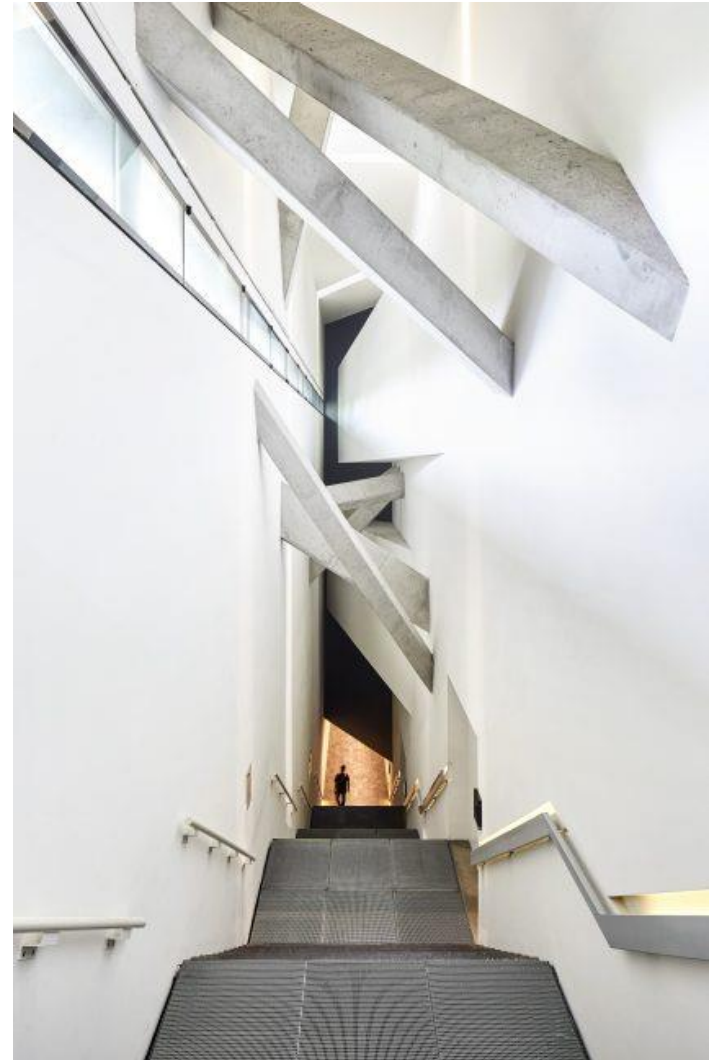

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

3 άξονες 3 ιστορίες 3 εμπειρίες

1. Συνέχεια

**Ευθεία γραμμή
Δυσκολία να επιστρέψεις στο φως
της ημέρας**

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

3 άξονες 3 ιστορίες 3 εμπειρίες

Θάνατος – Ολοκαύτωμα

**Σκοτεινός πύργος πίσω από τη
μαύρη πόρτα**

Jewish Museum Berlin **“Between the lines”**

3 άξονες 3 ιστορίες 3 εμπειρίες

Εξορία

Κήπος της εξορίας
Κρεμαστός κήπος
49 πεσσοί

Jewish Museum Berlin

“Between the lines”

Jewish Museum Berlin
“Between the lines”

Jewish Museum Berlin “Between the lines”

3 άξονες 3 ιστορίες 3 εμπειρίες

Εξορία = Απώλεια σημείου
αναφοράς

Δεν υπάρχει έξοδος

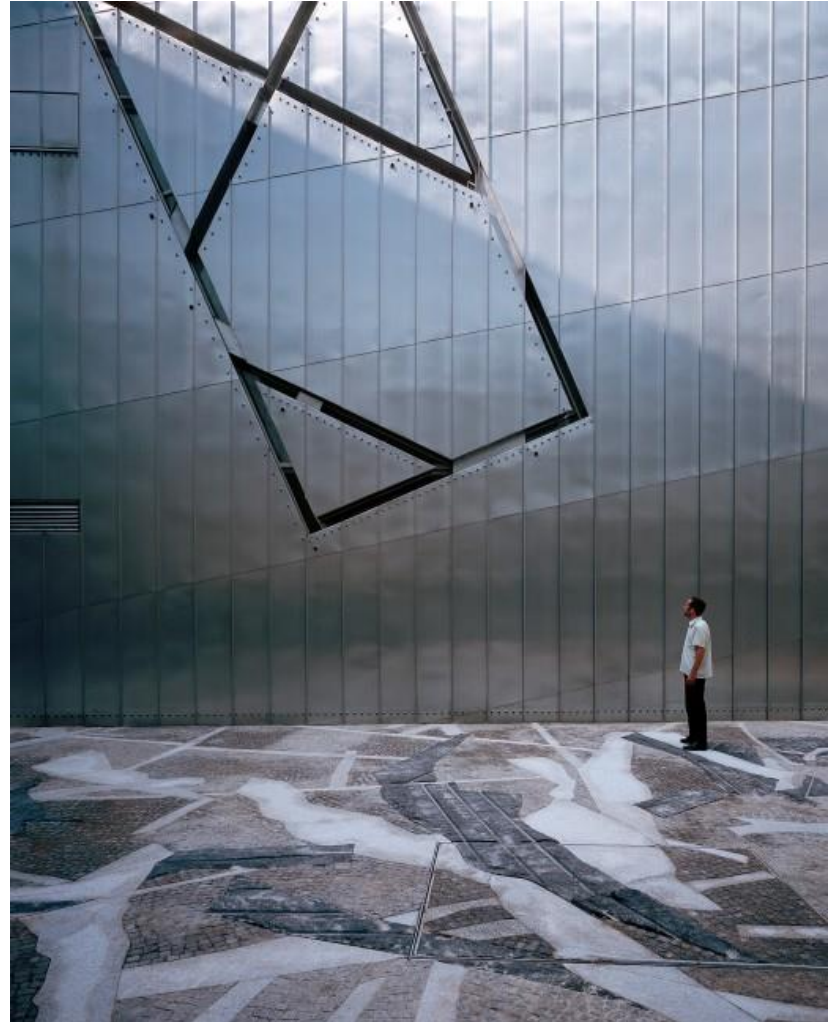
Ψευδαίσθηση

Η εξορία είναι επίσης φυλακή

Μόνος δρόμος η επιστροφή

Jewish Museum Berlin “Between the lines”

Jewish Museum Berlin
“Between the lines”

«το κενό της μνήμης»

Το πνεύμα του τόπου

*Η μνήμη είναι το θεμέλιο
Η μνήμη είναι η πυξίδα που μας
προσανατολίζει σε έναν σύνθετο
κόσμο που μετακινείται*

*Δεν υπάρχει πουθενά «tabula rasa»
και δεν μπορείς να χτίσεις κάτι
τέλειο στερεομετρικό, πλατωνικό,
ιδανικό.*

*Κάθε μέρος έχει αγγιχθεί από ένα
τραύμα, από κάτι που δεν
γνωρίζουμε. Οι φωνές των τόπων
μας ψιθυρίζουν....*

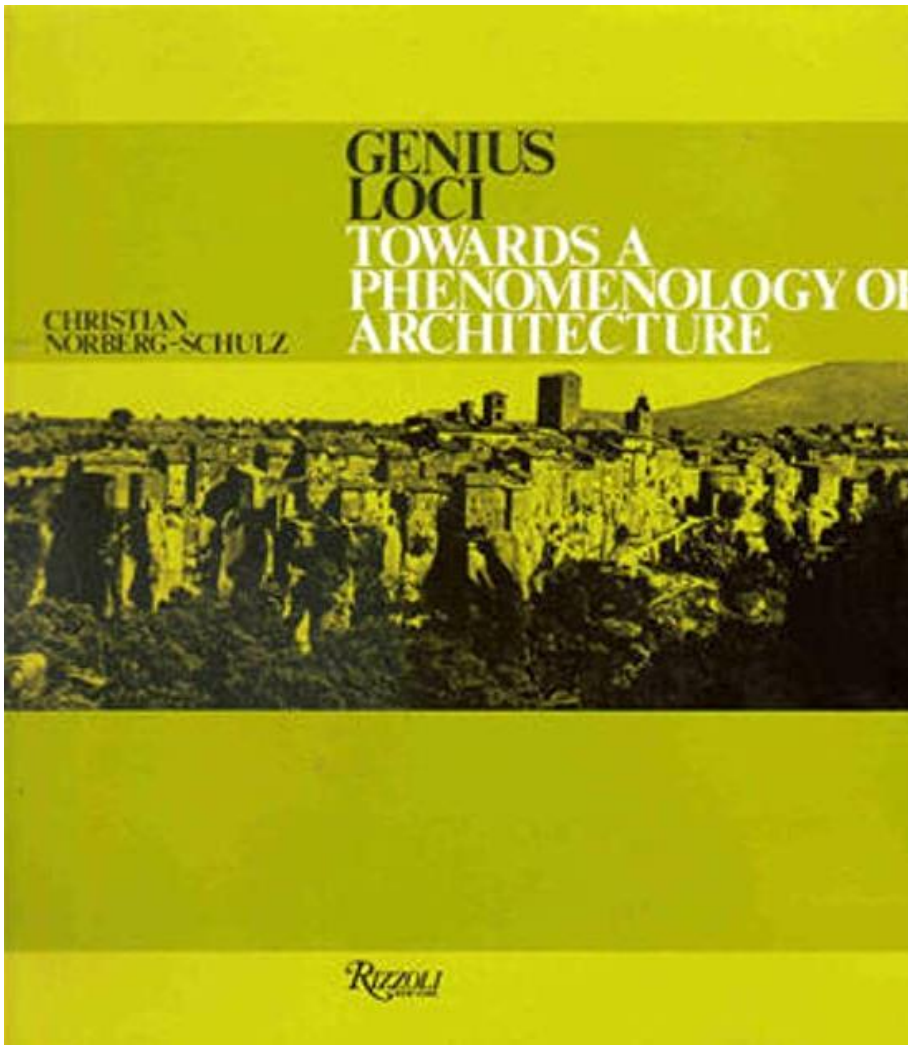
Το πνεύμα του τόπου

*Δεν χρειάζεται να είσαι
αρχιτέκτονας για να καταλάβεις πώς
συντίθεται ένας χώρος....*

*Μπορείς να δεις όλα τα όργανα μιας
ορχήστρας, αλλά δεν μπορείς να
δεις τη μουσική....
Το ίδιο ισχύει και για την
αρχιτεκτονική. Δημιουργείς
εμπειρίες....*

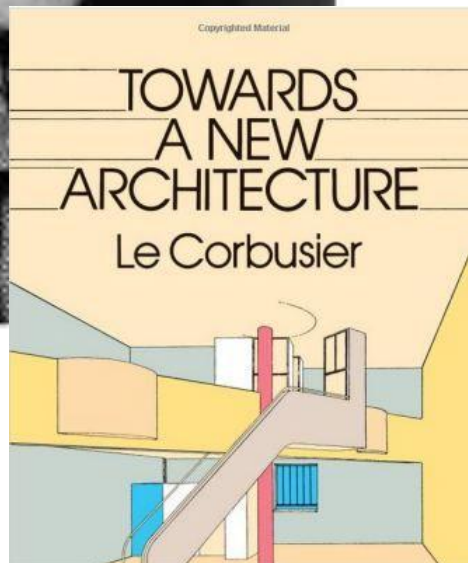
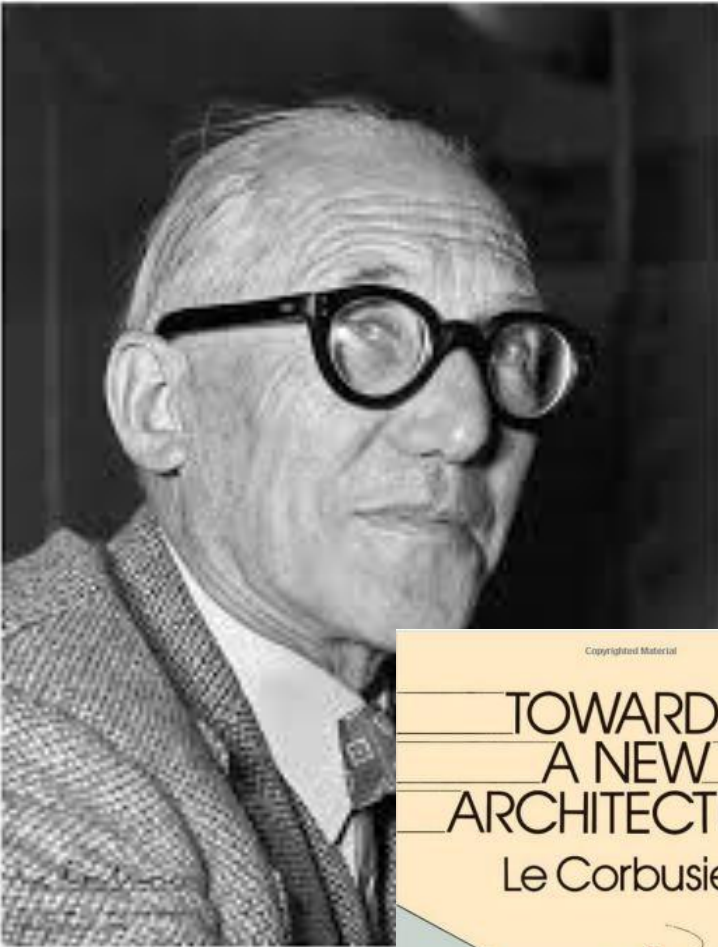

Το πνεύμα του τόπου
Christian Norberg Schultz

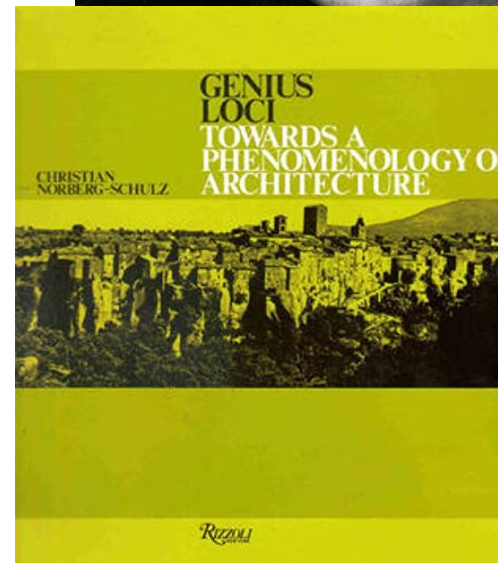
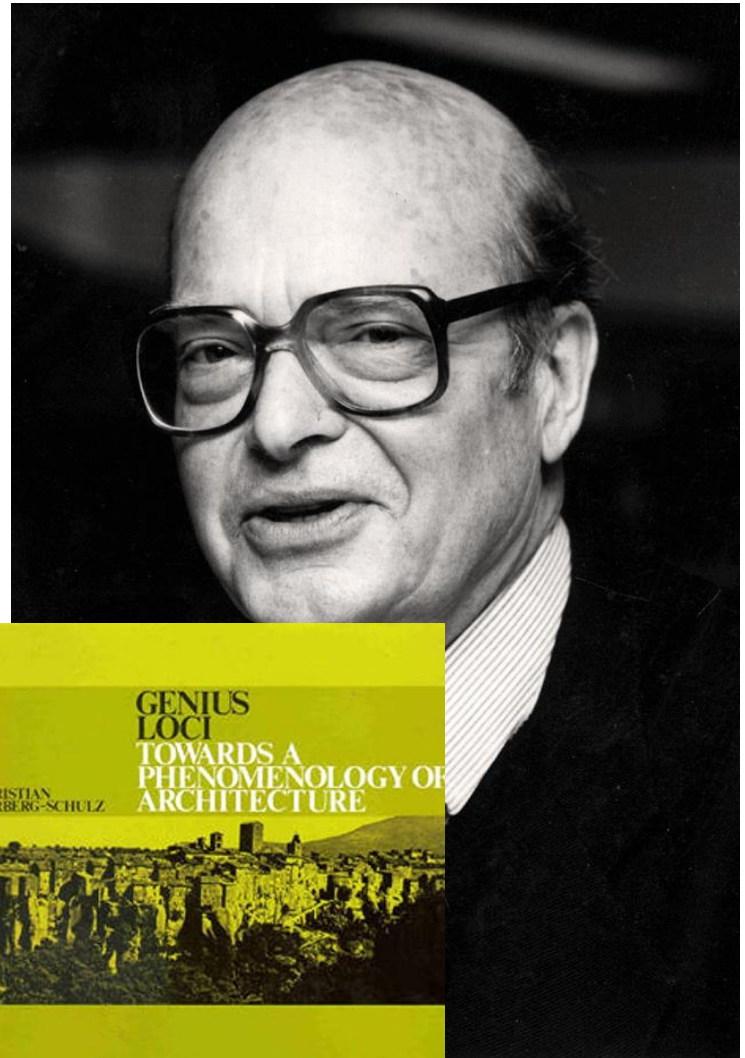

Christian Norberg - Schultz 1926 -2000
1980 Towards a Phenomenology of Architecture

Le Corbusier 1887 -1965
1927 Towards a New Architecture

Christian Norberg - Schultz 1926 -2000
1980 Towards a Phenomenology of Architecture

Το πνεύμα του τόπου

Genius Loci

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

Ένας αρχιτέκτονας που αφιέρωσε το έργο του στην κατανόηση και εξήγηση των ιδεών του Heidegger πάνω στην κατοίκηση...

1963: Intentions in Architecture

- Η αρχιτεκτονική είναι μπερδεμένη και χαοτική
- Οι πελάτες είναι ανικανοποίητοι

Christian Norberg - Schultz 1926 -2000

1963

«Η τρέχουσα κατάσταση της αρχιτεκτονικής είναι συγκεχυμένη και χαοτική. Ο πελάτης διαμαρτύρεται συνεχώς για την έλλειψη ικανότητας του αρχιτέκτονα να τον ικανοποιήσει, τόσο από πρακτική άποψη όσο και από αισθητική και οικονομική άποψη. Για τις αρχές θεωρούν ότι είναι δύσκολο να γνωρίζουμε αν οι αρχιτέκτονες είναι έτοιμοι να λύσουν τα προβλήματα που θέτει η κοινωνία. Οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες διαφωνούν σε τόσο βασικά σημεία που οι συζητήσεις τους πρέπει να ερμηνευθούν ως έκφραση των αμφιβολιών και των αβεβαιότητων τους. Η διαφωνία επηρεάζει όχι μόνο τα λεγόμενα "αισθητικά" προβλήματα, αλλά και θεμελιώδη ερωτήματα σχετικά με το πώς ο άνθρωπος πρέπει να ζει και να εργάζεται σε κτίρια και πόλεις. »

1975: Meaning in Western Architecture

Ιστορία των σημαντικών μορφών

Αιγυπτιακή - Ελληνική - [...] - Μπαρόκ

Φονξιοναλισμός

19^{ος} αι. : Διαφάνεια

Συνέχεια των χώρων

- Τοπίο και εγκατάσταση
- Άρθρωση
- Bauhaus
- Villa Savoye
- Casa Tugendhat
- Weissenhof
- Η σύλληψη του χώρου και της ιστορικής εξέλιξής του
- Νόημα και αρχιτεκτονική

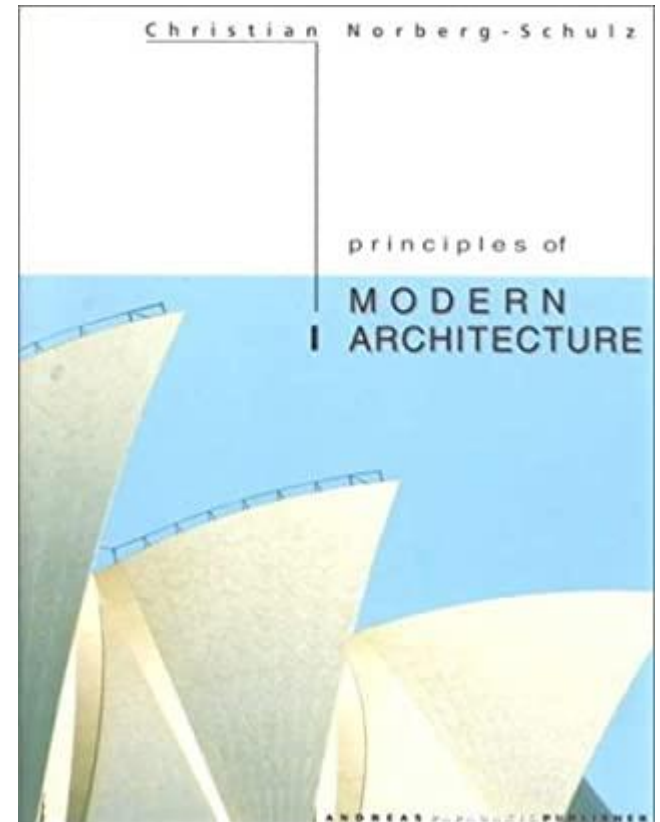
Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

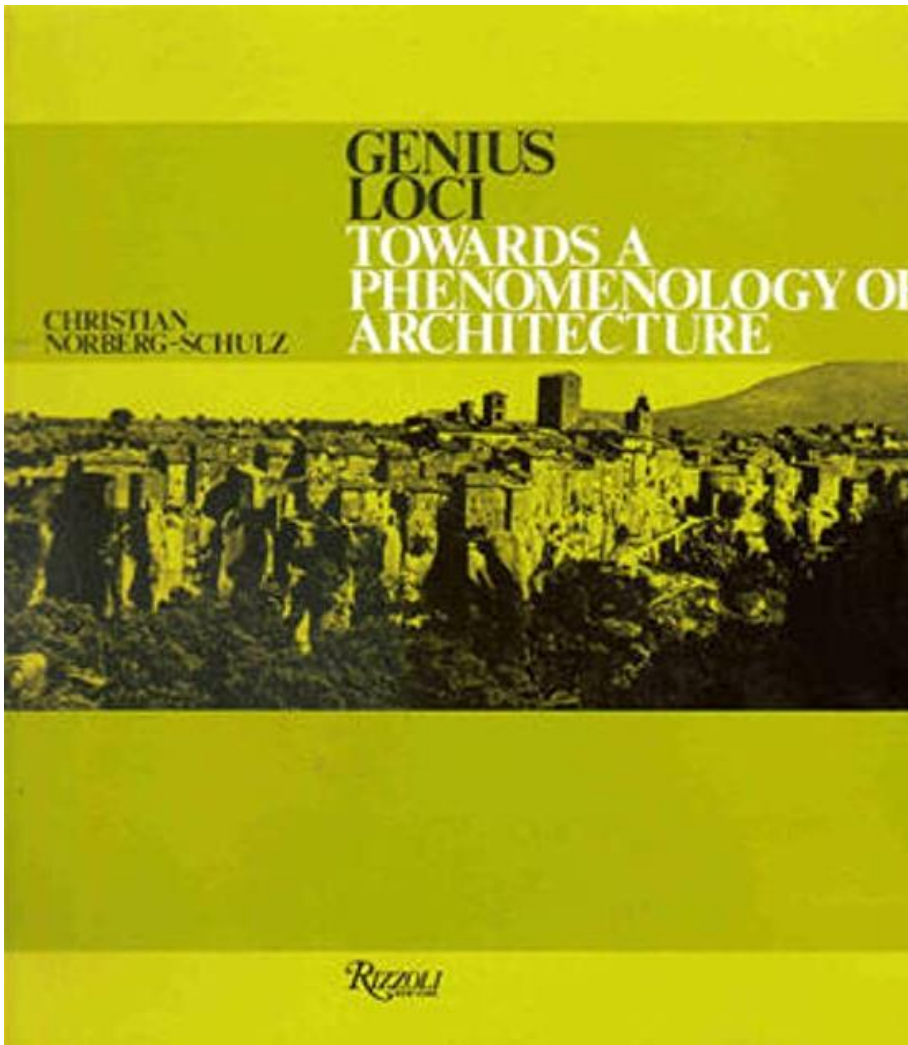
Οι αρχές της μοντέρνας αρχιτεκτονικής (2000)

Από τι αποτελείται η μοντέρνα αρχιτεκτονική :

- Ο νέος κόσμος
- Η ελεύθερη κάτοψη
- Η ανοιχτή μορφή
- Το φυσικό σπίτι
- Ο δημοκρατικός θεσμός
- Η υγιής πόλη
- Ο νέος τοπικισμός
- Η νέα μνημειακότητα
- Ο νέος τόπος

Το πνεύμα του τόπου
Christian Norberg Schultz

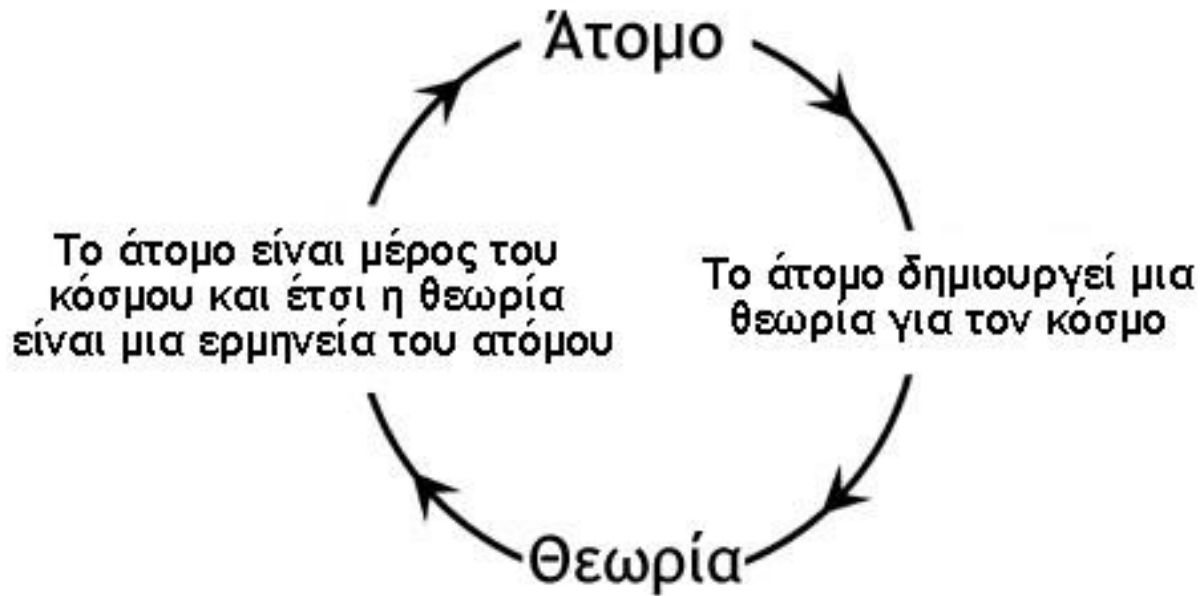

Christian Norberg - Schultz 1926 -2000
1980 Towards a Phenomenology of Architecture

Φαινομενολογία

Husserl, Heidegger

- Εξετάζει τις δομές της εμπειρίας και της συνειδητότητας. «Τα Φαινόμενα»

Η ανάλυση της καθημερινής ανθρώπινης συμπεριφοράς μπορεί να προσφέρει μια καλύτερη κατανόηση της φύσης. Ισχυρίζονται ότι τα άτομα πρέπει να εξερευνηθούν. Αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα μπορούν να γίνουν κατανοητά μέσω των μοναδικών τρόπων που αντικατοπτρίζουν την κοινωνία στην οποία ζουν.

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

- «Genius loci»
- «Φανέρωση του υπαρξιακού χώρου»
- Προσέγγιση μιας φαινομενολογικής θεώρησης της αρχιτεκτονικής ή της υπαρξιακής διάστασης από τον «τόπο»

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

Τι είναι «τόπος»;

- Η συγκεκριμένη εκδήλωση της κατοίκησης του ανθρώπου του οποίου η ταυτότητα εξαρτάται από την αίσθηση ότι ανήκει κάπου.
- Ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται το περιβάλλον του και η κατανόησή του, οι μορφές που το νοηματοδοτούν και συμβολίζουν βιώματα και καταστάσεις της ζωής, **του προσφέρουν τη δυνατότητα ταύτισης, άρα τη δυνατότητα να υπάρχει μέσα σ' αυτό και να το κατοικήσει.**

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

Υπαρξιακός χώρος:

- Τόπος (φυσικός & ανθρωπογενής)
- Χαρακτήρας (ατμόσφαιρα)
- Προσανατολισμός και ταυτότητα

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

Η αρχιτεκτονική είναι η φανέρωση του genius loci.

Το έργο του αρχιτέκτονα είναι να δημιουργεί τόπους με νόημα, μέσω των οποίων βοηθιέται ο άνθρωπος να κατοικήσει και να βρίσκει νοήματα στη ζωή του.

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

1^ο βήμα: ΕΙΚΟΝΑ

Διάκριση μεταξύ

- Φυσικών φαινομένων
(τοπίο)
- Ανθρωπογενών φαινομένων
(εγκαταστάσεις)

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

2^ο βήμα: ΧΩΡΟΣ

Διάκριση μεταξύ

- Γη – ουρανού (οριζόντιος – κάθετος)
- Εξωτερικού και εσωτερικού
- Χώρος = υπαρξιακή διάσταση και όχι μαθηματική

Το πνεύμα του τόπου Christian Norberg Schultz

3^ο βήμα: ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

«ΠΩΣ» είναι τα πράγματα;

Ατμόσφαιρα

Μετά από όλα τα παραπάνω βήματα μπορεί
κάποιος να συλλάβει το *genius loci*.

Παραδείγματα: Πράγα – Χαρτούμ - Ρώμη

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

ΠΡΑΓΑ

1^ο βήμα: ΕΙΚΟΝΑ

Γοητεία, μυστήριο, τα σπίτια έχουν «βαθιές ρίζες».

Η πόλη με τα 100 καμπαναριά

Η γοητεία της Πράγας πηγάζει πρωτίστως από μια έντονη αίσθηση μυστηρίου. Εδώ νιώθεις ότι είναι δυνατόν να διεισδύσεις όλο και πιο βαθιά μέσα στα πράγματα: Δρόμοι, πύλες, αυλές, κλιμακοστάσια, σε οδηγούν σε ένα ατελεύτητο «εσωτερικό».

«Ριζες»: Βαριά ογκώδη ισόγεια, χαμηλές αψιδωτές στοές, ανοίγματα σε εσοχές.

Απειλητικοί χώροι = προστατευτικοί χώροι

Το πνεύμα του τόπου

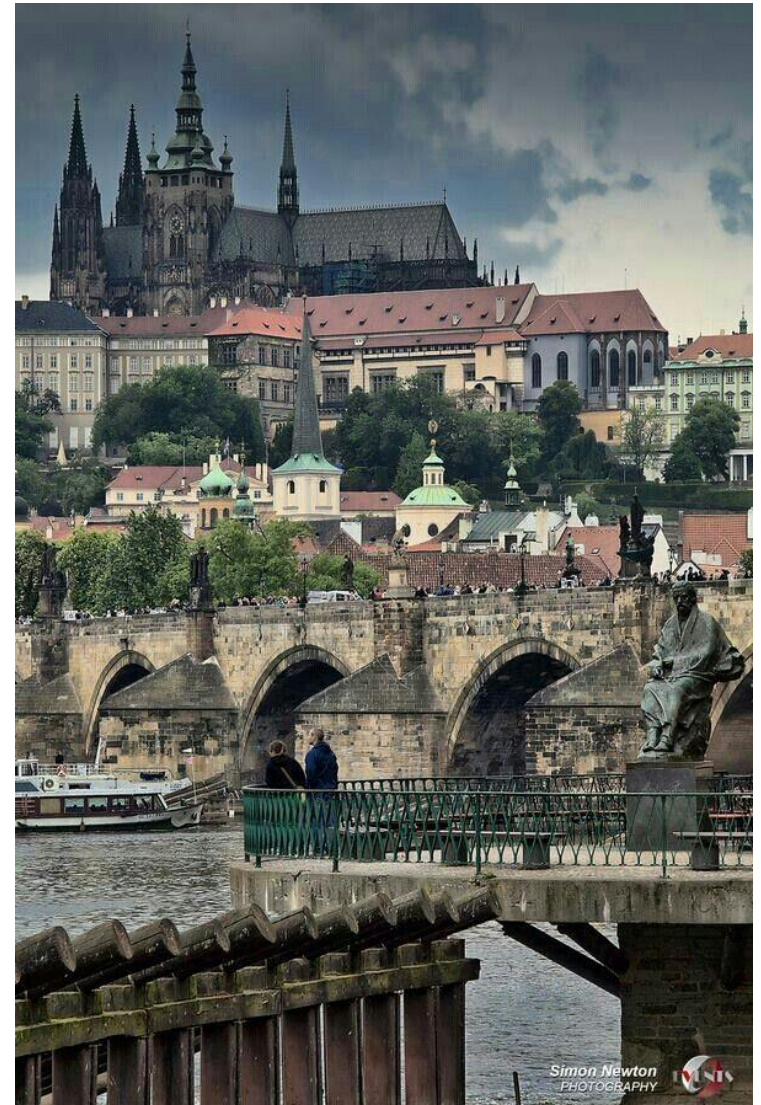
Christian Norberg Schultz

ΠΡΑΓΑ

2^ο βήμα: ΧΩΡΟΣ

Φυσικό περιβάλλον, κυματοειδές τοπίο
Βοημίας, φρούριο

1. Πυκνοκατοικημένος οικισμός στην πεδιάδα
2. Επιβλητικό κάστρο στον λόφο
3. Το ποτάμι συνδέει και διαχωρίζει
4. 19^{ος} αι. γκέτο που καταστράφηκε
5. Παλιά πόλη διατηρεί τους μεσαιωνικούς μετασχηματισμούς
6. Νέα πόλη – νέα μορφή (ακτινωτή)

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

ΠΡΑΓΑ

3^ο βήμα: ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

- Βοημία – Αντικείμενο Πατριωτισμού – Αγάπης
- Ιστορία – Πλήρης ταύτιση των ανθρώπων με την περιοχή αν και διαφορετικές εθνικές ομάδες
- Τσεχόφωνοι – Γερμανόφωνοι
- Σπίτια : Γη & ουρανός
- «θαυμαστή κορύφωση»
- Υπόγεια δίχως θύρες

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

ΠΡΑΓΑ

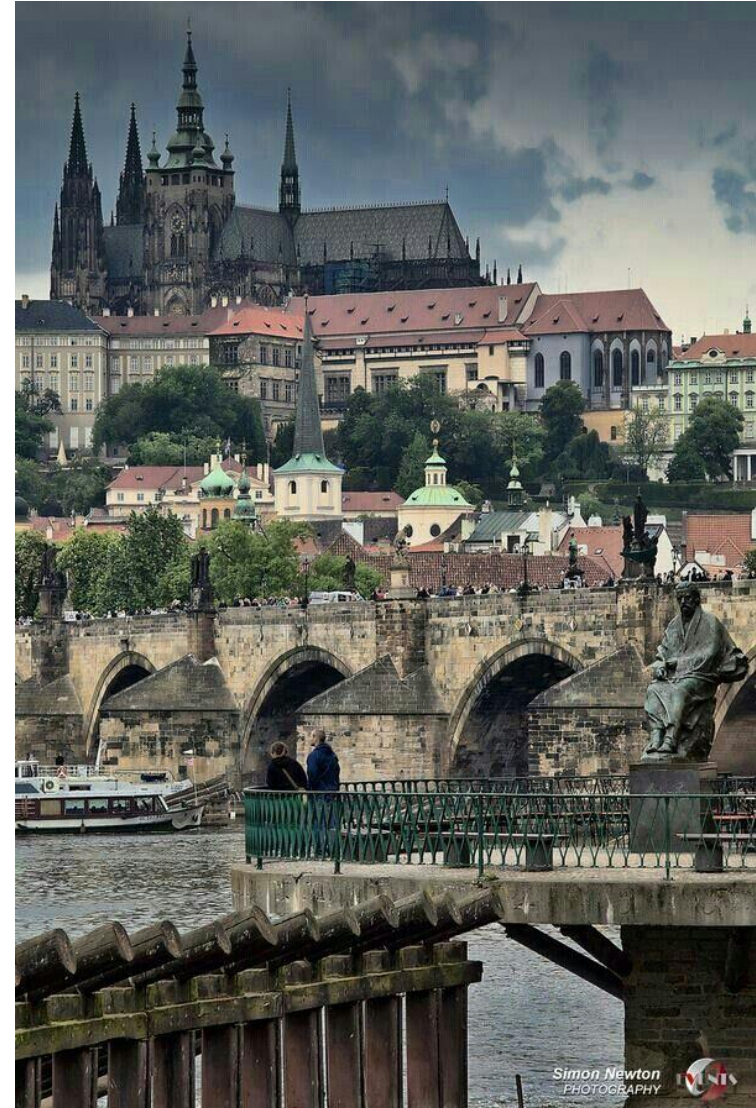
4^ο βήμα: GENIUS LOCI

Η Πράγα είναι το «νοσηματοδοτικό κέντρο» μιας μεγαλύτερης περιοχής.

Τοπική ιδιαιτερότητα που προκύπτει από τις φυσικές δυνάμεις της περιοχής.

Το «μυστήριο» της πόλης δεν είναι τεχνητό κατασκεύασμα αλλά πηγάζει από το δομημένο περιβάλλον

- Αγώνας για υπαρξιακό έρεισμα – αγώνας για αντίσταση σε ξένες δυνάμεις – γερές ρίζες
- Θρησκευτικές διαμάχες 14^{ος} αι.
- Οι ηγέτες δεν επέβαλαν ποτέ άλλο από τη βοημική αρχιτεκτονική – τίποτε ξένο.
- Χωρίς το παλιό της κέντρο σήμερα η Πράγα θα ήταν στείρα και οι κάτοικοί της θα είχαν μετατραπεί σε αλλοτριωμένα φαντάσματα.

Το πνεύμα του τόπου Christian Norberg Schultz

ΠΡΑΓΑ

4^ο βήμα: GENIUS LOCI

Η γοητεία της Πράγας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εκπληκτική συνέχειά της: λες και μια ισχυρή θέληση απαίτησε τη συνεργασία όλων των διαδοχικών γενεών ώστε να δημιουργήσουν ένα μοναδικό έργο πολεοδομικής τέχνης.

Το πνεύμα του τόπου

Christian Norberg Schultz

Μετά την κατεδάφιση του παλιού Γκέττο τα πράγματα στην πόλη έχουν αλλάξει;

«Συνεχίζουν να ζουν μέσα μας οι σκοτεινές γωνιές, τα μυστηριώδη σοκάκια, τα τυφλά παράθυρα, οι βρώμικες αυλές, τα πολύβουα καπηλειά και τα απόμερα πανδοχεία.

Περπατάμε στις πλατιές λεωφόρους της καινούριας πόλης, αλλά τα βήματά μας και οι ματιές μας προδίδουν μια αβεβαιότητα. Τρέμουμε μέσα μας, όπως τότε που διαβαίναμε στα τρισάθλια σοκάκια. Η καρδιά μας δεν έχει μάθει τίποτα περί πολεοδομικής ανάπλασης.»

Φραντς Κάφκα 1900

Ελλάδα

Το πνεύμα του τόπου όπως το είδαν οι Έλληνες

Ο διάλογος είχε αρχίσει νωρίτερα...

«Κριτικός τοπικισμός»

Οι αντίπαλοί του είναι ... οι δογματικές τάσεις του μοντέρνου κινήματος στην αρχιτεκτονική. (...) Ο κριτικός τοπικισμός είναι η γέφυρα από την οποία πρέπει να περάσει οποιαδήποτε ανθρωπιστική αρχιτεκτονική του μέλλοντος.

Ο στόχος του Κριτικού Τοπικισμού είναι να **μειώσει την επίδραση της παγκοσμιότητας** του πολιτισμού μέσα από στοιχεία που είναι έμμεσα δανεισμένα από τις ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου, ... όπως η ένταση και η ποιότητα του τοπικού φωτός, η τεκτονική που προκύπτει από μια ειδική κατασκευαστική δομή, ή ακόμα και τοπογραφία της γης.»

- Άρης Κωνσταντινίδης
- Δημήτρης Πικιώνης

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα
το 1913.

Σπούδασε στη Γερμανία στο
Πολυτεχνείο του Μονάχου
(1931-36).

Εργάστηκε στην Πολεοδομική
Υπηρεσία (1938-1942) και στο
Υπουργείο Δημοσίων Έργων
(1942-50).

Προϊστάμενος του τμήματος
Μελετών του Ο.Ε.Κ.
(1955-57).

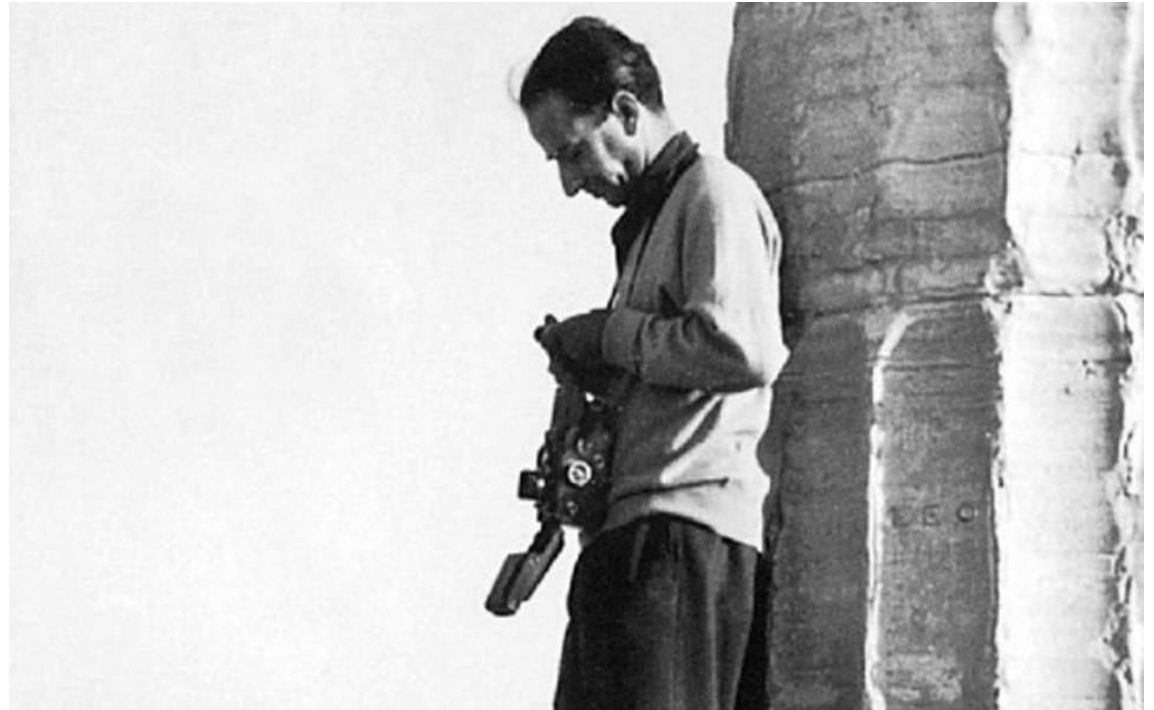
Προϊστάμενος του τμήματος
Μελετών του Οργανισμού Τουρισμού
(1957-67).

Δίδαξε ως επισκέπτης καθηγητής στο
Πολυτεχνείο της Ζυρίχης (ΕΤΗ)
(1967-70).

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις για ενεργοποίηση των Windows

«Δύο χωριά από την
Μύκονο» (1947),
«Τα παλιά αθηναϊκά
σπίτια» (1951),
«Σύγχρονη αληθινή
αρχιτεκτονική» (1978),
«Μελέτες +
Κατασκευές» (1981)
«Θεόχτιστα»

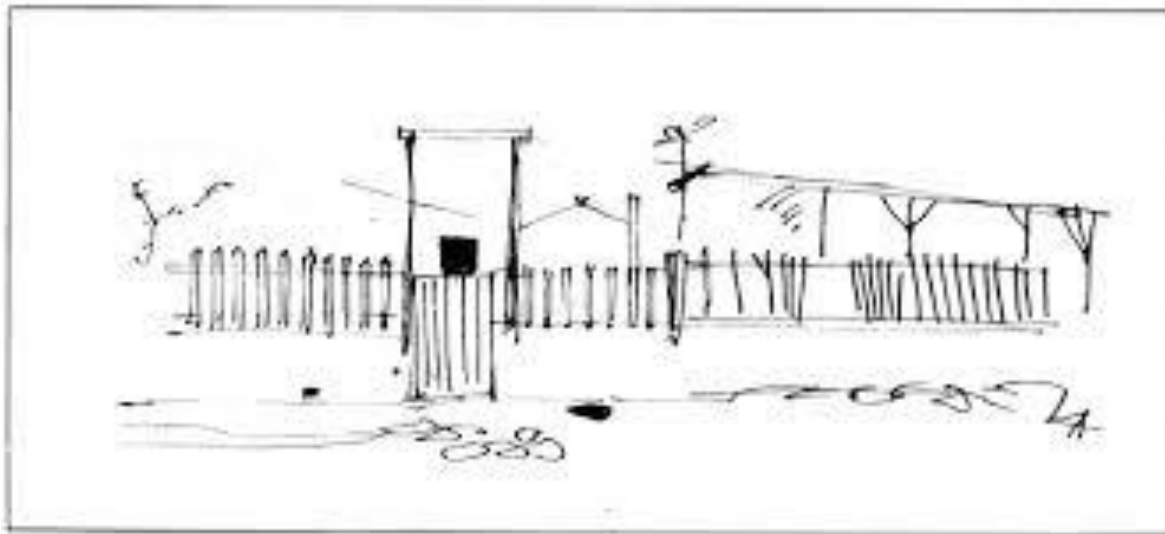

Με εργοδότη την ίδια τη ζωή, όπως του άρεσε να λέει και να γράφει, βρήκε τη «θεόκτιστη δομή», που προϋπήρχε στη χώρα μας από αρχαιοτάτων χρόνων (όπως δείχνουν οι ναοί και οι κατοικίες που διαχρονικά ανασκάπτονται), σε τρεις απαραίτητες προϋποθέσεις για το

«ειλικρινές» δοχείο ζωής:

- α. τον κλειστό εσωτερικό χώρο,
- β. την αυλή και
- γ. έναν ημιυπαίθριο χώρο, ως χώρο-γέφυρα, ως σημείο μετάβασης από το μέσα στο έξω.

Με δύο βασικές αρχές κατά νουν, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και την ανάγκη του ανθρώπου της Μεσογείου να περνάει αρκετό χρόνο έξω, ο Αρης Κωνσταντινίδης επέμενε στην αρχιτεκτονική χωρίς εντυπωσιασμούς, που δεν θα ήταν μέσον κοινωνικής επιβολής.

«Ίσως σε άλλους τόπους – έξω από το Ελληνικό ορίζοντα- η δράση του αρχιτέκτονα να 'ναι πιο εύκολη, ίσως η τεχνική να μπορεί να σταθεί μοναχή της. Όμως εδώ στην Ελλάδα και μέσα στη φύση που έχει η ίδια μιαν τόσο πνευματική ομορφιά και όπου το τοπίο είναι τόσο αρχιτεκτονικά συγκροτημένο, η τεχνική δεν είναι ποτέ δυνατή να σταθεί τόσο σκληρή, τόσο γδυτή, χωρίς το στοιχείο που θρέφει τον τόπο. Το πνεύμα, την ομορφιά και τον πιο εσωτερικό κραδασμό, αυτήν την ταπεινή σχεδόν θα έλεγα, θρησκευτικότητα, που και στην πιο υλική αναγκαιότητα δίνει περιεχόμενο, νόημα και ουσία.

Κοιτάξτε αυτό που λέμε αρχιτεκτονική «λαϊκή» και δέστε πώς χτίζει ο άνθρωπος με το πνεύμα. Πώς δίνει μορφή και ουσία σε όλα τα υλικά, σε όλες τις τεχνικές, πώς κάνει και τραγουδούν όλα τα χρίσματα κι όλες οι επενδύσεις που ασφαλίζουν το σώμα. Τον ίδιο σκοπό που τραγουδιέται από τους θάμνους και τα φαράγγια και τα βουνά και τις ακρογιαλιές και όλες τις θάλασσες, το ίδιο, το ένα τραγούδι του τόπου. Και είναι σαν ένα μικρό τοπίο Ελληνικό, το κάθε χτίσμα κι η πιο απλή οικοδομή, είναι στον τόπο αυτόν, για το λαό, όλα μαζί, όλα μια φωνή, ένας κόσμος, τα πάντα.»

«Ίσως σε άλλους τόπους – έξω από το Ελληνικό ορίζοντα- η δράση του αρχιτέκτονα να 'ναι πιο εύκολη, ίσως η τεχνική να μπορεί να σταθεί μοναχή της. Όμως εδώ στην Ελλάδα και μέσα στη φύση που έχει η ίδια μιαν τόσο πνευματική ομορφιά και όπου το τοπίο είναι τόσο αρχιτεκτονικά συγκροτημένο, η τεχνική δεν είναι ποτέ δυνατή να σταθεί τόσο σκληρή, τόσο γδυτή, χωρίς το στοιχείο που θρέφει τον τόπο. Το πνεύμα, την ομορφιά και τον πιο εσωτερικό κραδασμό, αυτήν την ταπεινή σχεδόν θα έλεγα, θρησκευτικότητα, που και στην πιο υλική αναγκαιότητα δίνει περιεχόμενο, νόημα και ουσία.

Αρχείο Πικιώνη

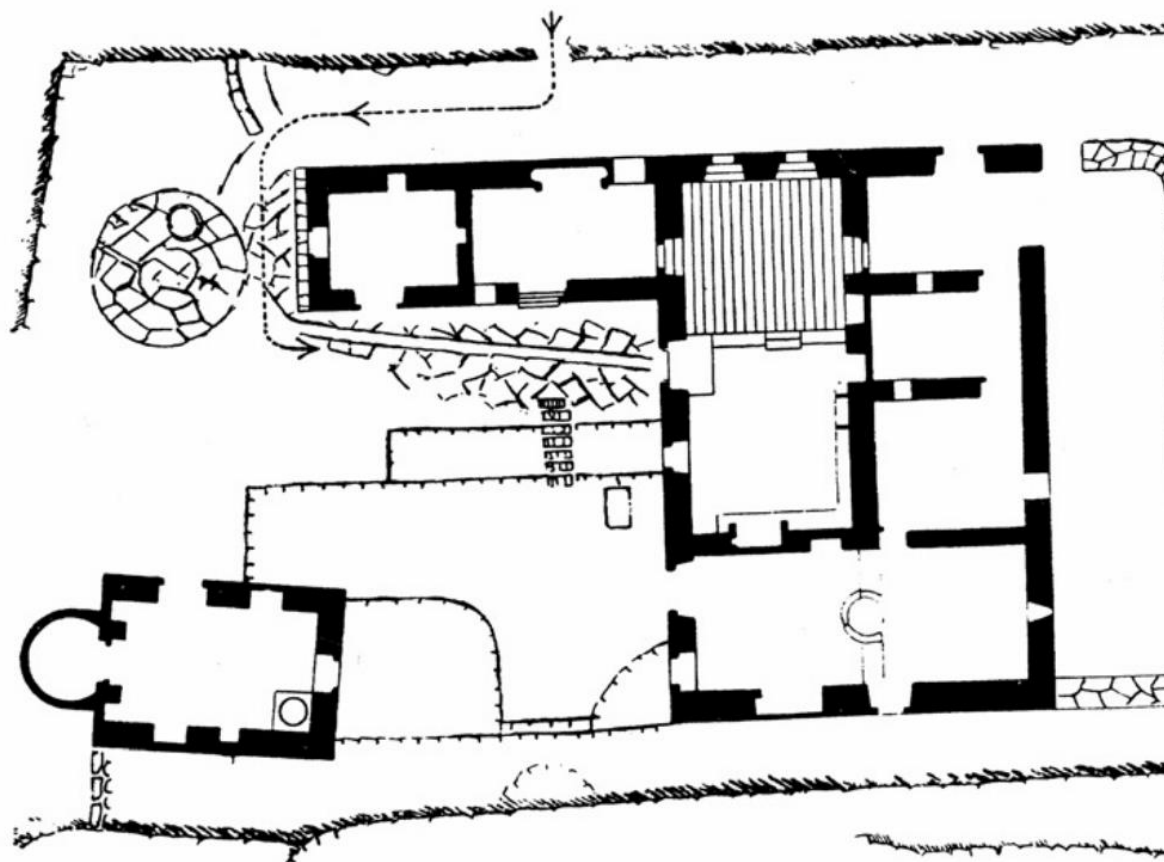
Κοιτάξτε αυτό που λέμε αρχιτεκτονική «λαϊκή» και δέστε πώς χτίζει ο άνθρωπος με το πνεύμα. Πώς δίνει μορφή και ουσία σε όλα τα υλικά, σε όλες τις τεχνικές, πώς κάνει και τραγουδούν όλα τα χρίσματα κι όλες οι επενδύσεις που ασφαλίζουν το σώμα. Τον ίδιο σκοπό που τραγουδιέται από τους θάμνους και τα φαράγγια και τα βουνά και τις ακρογιαλιές και όλες τις θάλασσες, το ίδιο, το ένα τραγούδι του τόπου. Και είναι σαν ένα μικρό τοπίο Ελληνικό, το κάθε χτίσμα κι η πιο απλή οικοδομή, είναι στον τόπο αυτόν, για το λαό, όλα μαζί, όλα μια φωνή, ένας κόσμος, τα πάντα.»

Από πού εμπνεύστηκαν οι έλληνες αρχιτέκτονες;

Παράδοση

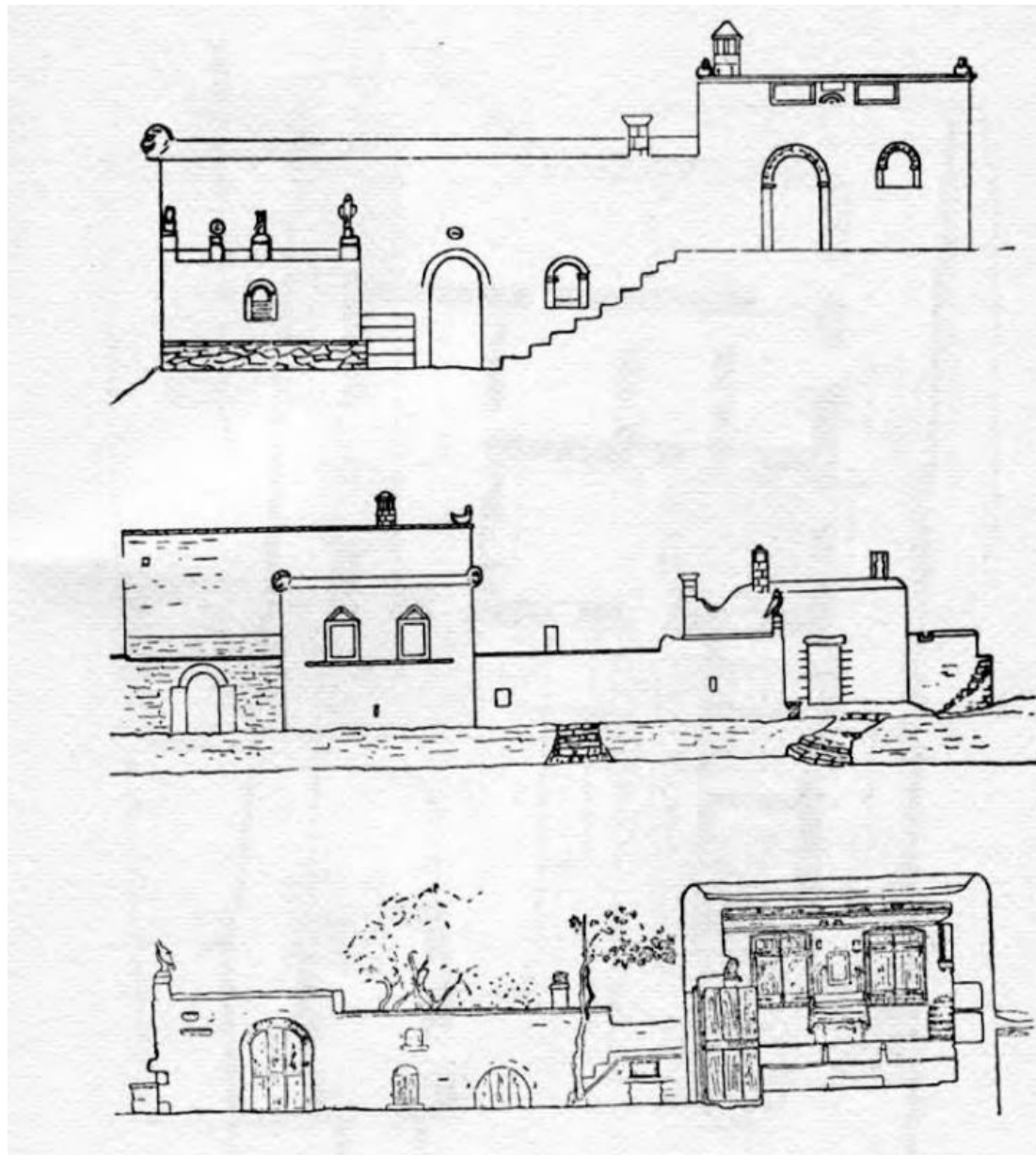
Το «σπίτι του Ροδάκη» στην Αίγινα, ένα σπίτι που ενέπνευσε αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες.

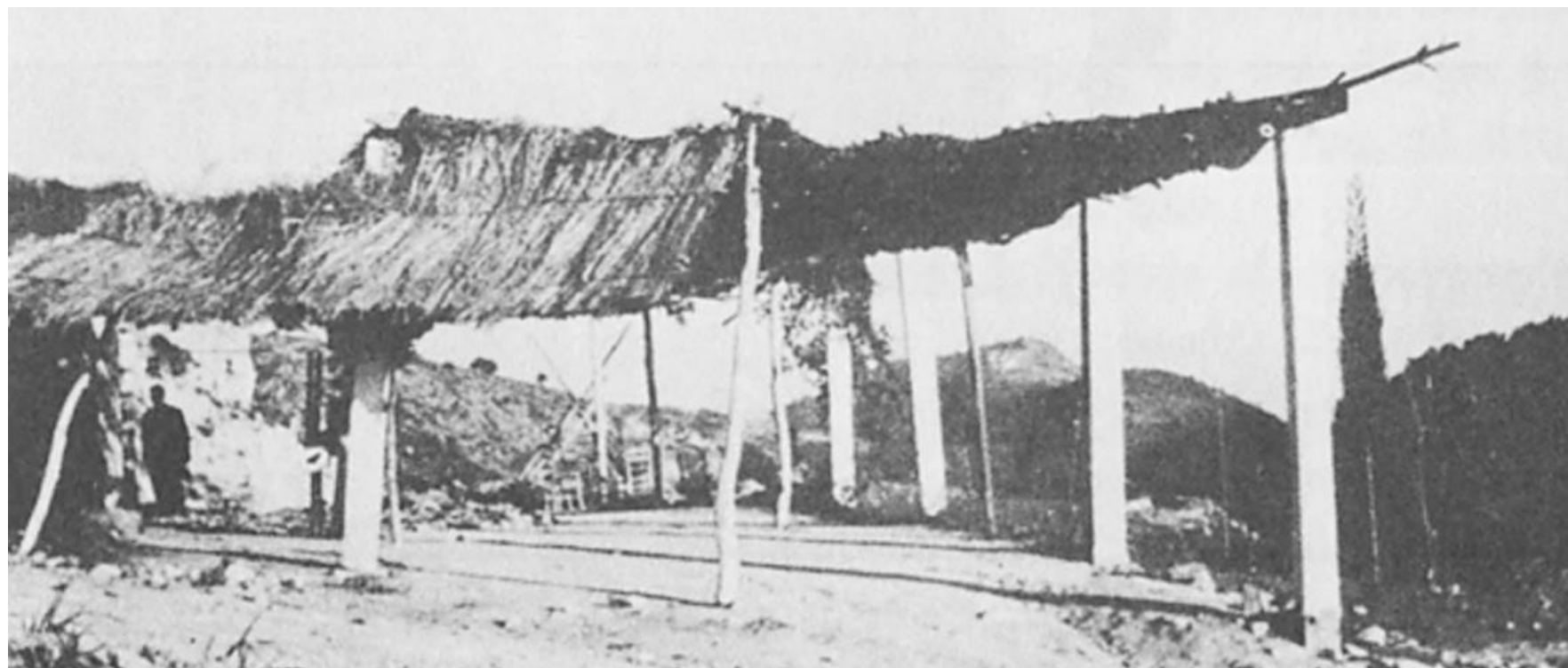

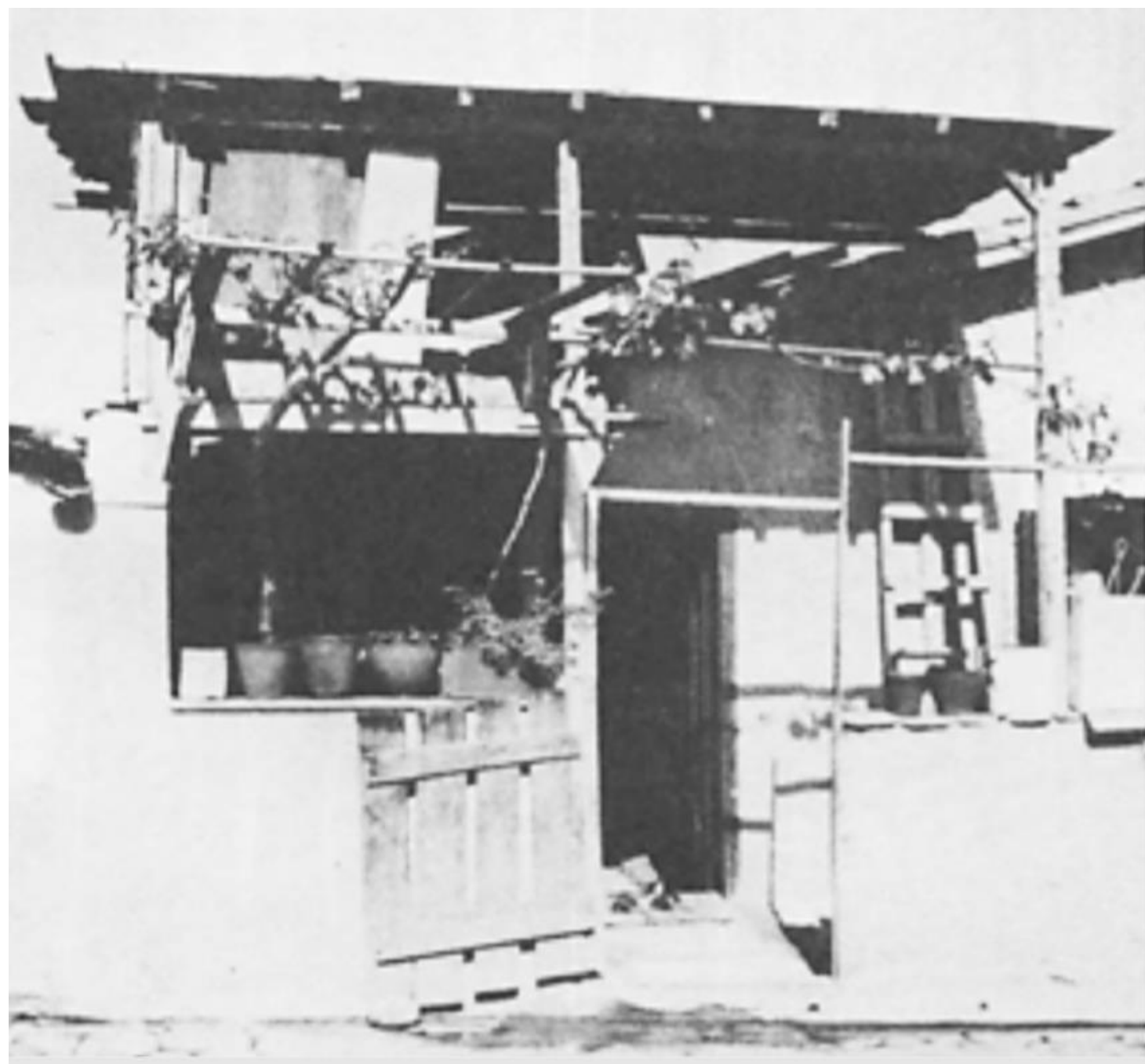
Ο Αλέξανδρος Ροδάκης, ένας απλός αγρότης και εργάτης, γεννήθηκε το 1854, έκανε 8 παιδιά και έζησε τη ζωή του στο Μεσαγρό Αίγινας. Κουβαλούσε στην ψυχή την πατροπαράδοτη πνευματική κληρονομιά «παντρεμένη» με την ανεπιτήδευτη λαϊκή ευαισθησία. Ένας ξεχωριστός άνθρωπος λίγο «ψυχανεμισμένος», που τον ευαίσθητο ψυχικό του κόσμο εξωτέρικευε στην καθημερινή του ζωή. Στο μόχθο του οργώματος, στον ιδρώτα του θέρου, στη χαρά του πανηγυριού και στο στήσιμο του σπιτικού του, που έχτισε γύρω στα 1880.

Το σπίτι, αριστούργημα λαϊκής αρχιτεκτονικής και σοφίας, χτίστηκε στην ανατολική πλευρά λόφου με πανοραμική θέα στο χωριό και στη Βυζαντινή Παληαχώρα, με υλικά από το γύρω φυσικό περιβάλλον. Επηρεασμοί από ελληνική λαϊκή παράδοση, δοξασίες, σεβασμό και αγάπη για τη φύση είναι σαφέστατα αποτυπωμένοι σε κάθε λεπτομέρεια του οικήματος.

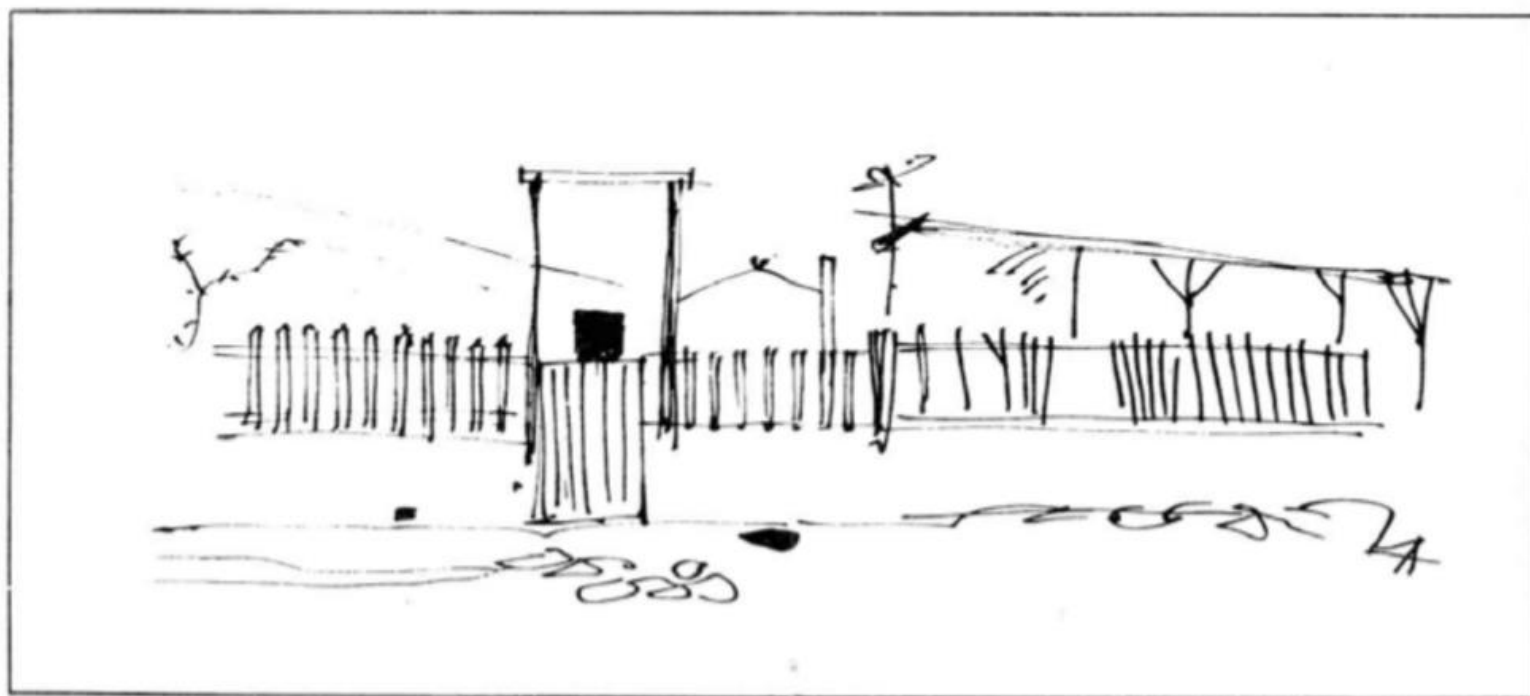

Αρχιτέκτονες λοιπόν πρώτοι εμείς θα ξεκινήσουμε... Θα αναμετρήσουμε αρχικά τα δεδομένα: τον άνθρωπο, από τη μια μεριά, ύστερα **το τοπίο, το κλίμα και τη γεωγραφία**, από την άλλη. Θα αντικρύσουμε **τα ήθη και τα έθιμα, το έδαφος και όλην την παραγωγικότητά του**, θα μπούμε στο πνεύμα κάποιας οικονομίας, εκείνης που λειτουργεί το λαό και θα σταθούμε ακόμη, μπροστά στη **θρησκεία**. Και στα **τραγούδια, στις προσευχές και στις γιορτές**, μαζί και στις πίκρες και σ' όλες τις εκδηλώσεις της «λαϊκής» κοινωνίας και θα 'βγουμε τότε να πούμε; Κοιτάξτε με τι εργαλεία οικοδομεί ο λαός, κοιτάξτε με ποια μέσα ορθώνεται το «λαϊκό» έργο. Κοιτάξτε πώς πλέκονται τα διάφορα υλικά σε ένα ορθολογιστικό κατασκευαστικό σύστημα και πότε υπάρχει το ξύλο, ο λίθος, η στέγη το δώμα. (...)

Άρης Κωνσταντινίδης 1947

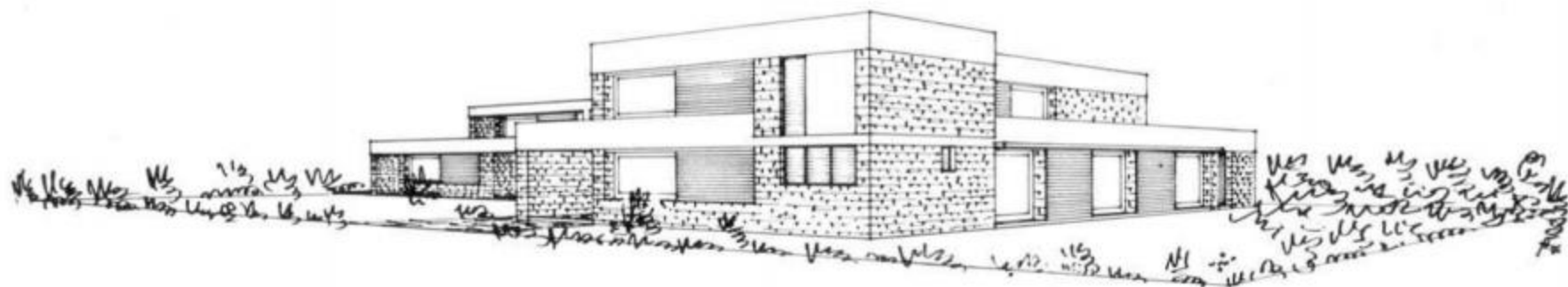
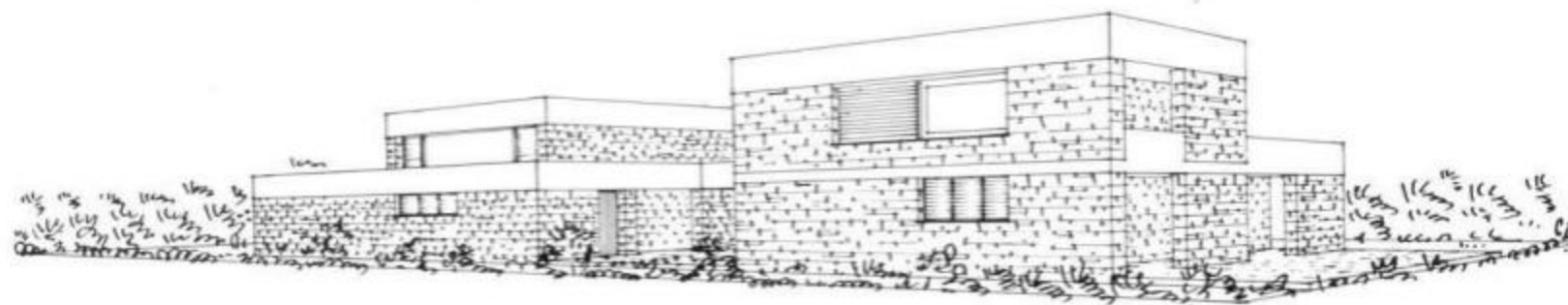
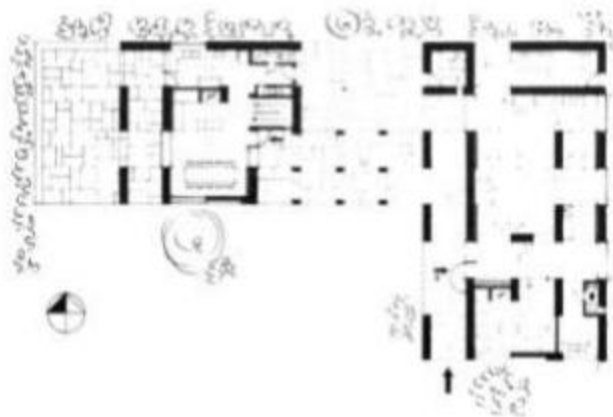
1975

ΣΠΙΤΙ ΓΙΑ ΔΙΑΚΟΠΕΣ/ΑΙΓΙΝΑ

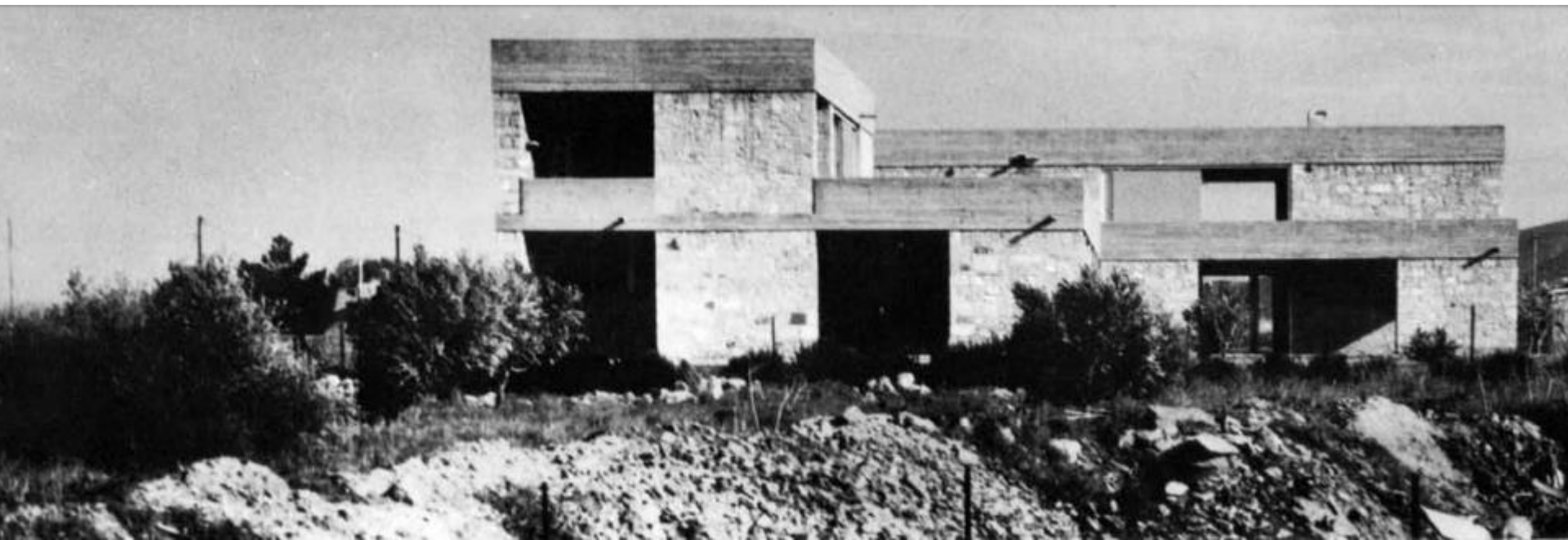
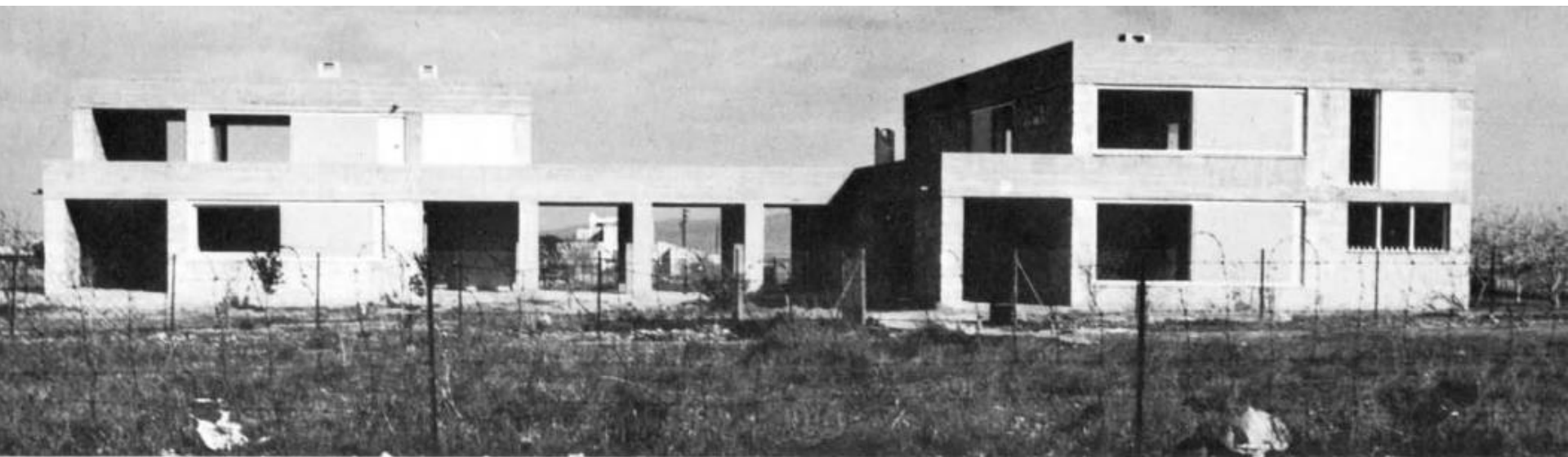
WEEK-END HOUSE/AEGINA

Σπίτι για διακοπές, Αίγινα, 1975

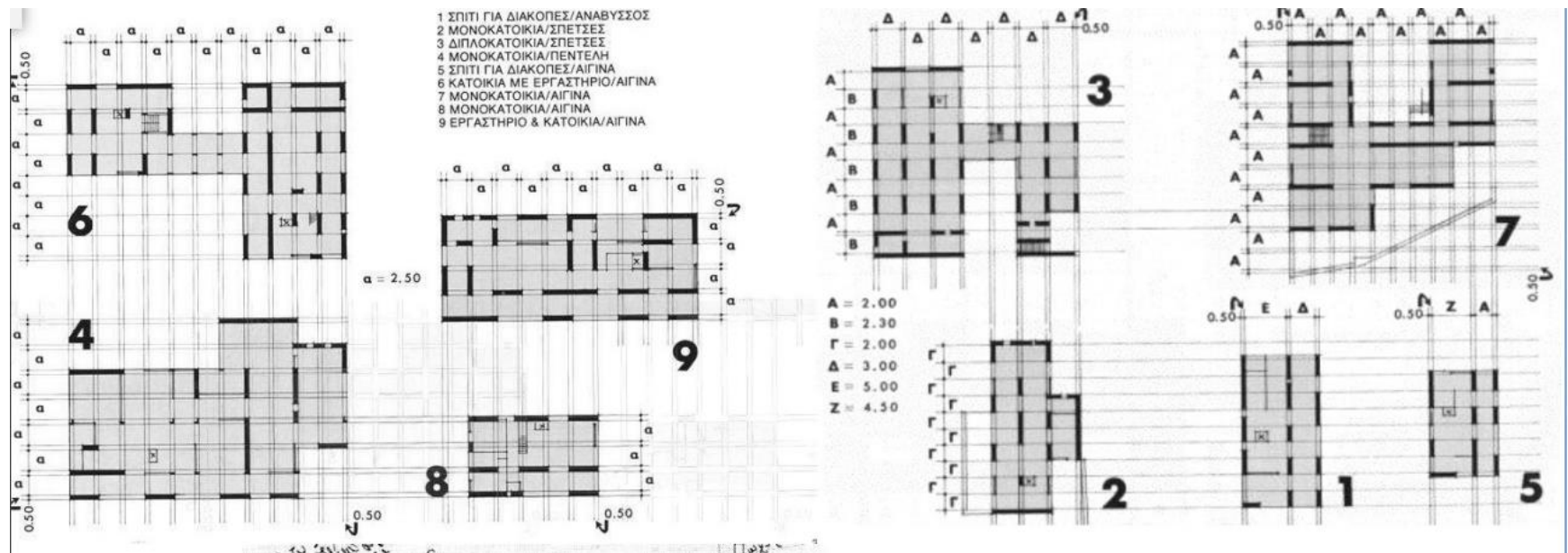
Κατοικία με εργαστήριο/Αίγινα, 1974-1978

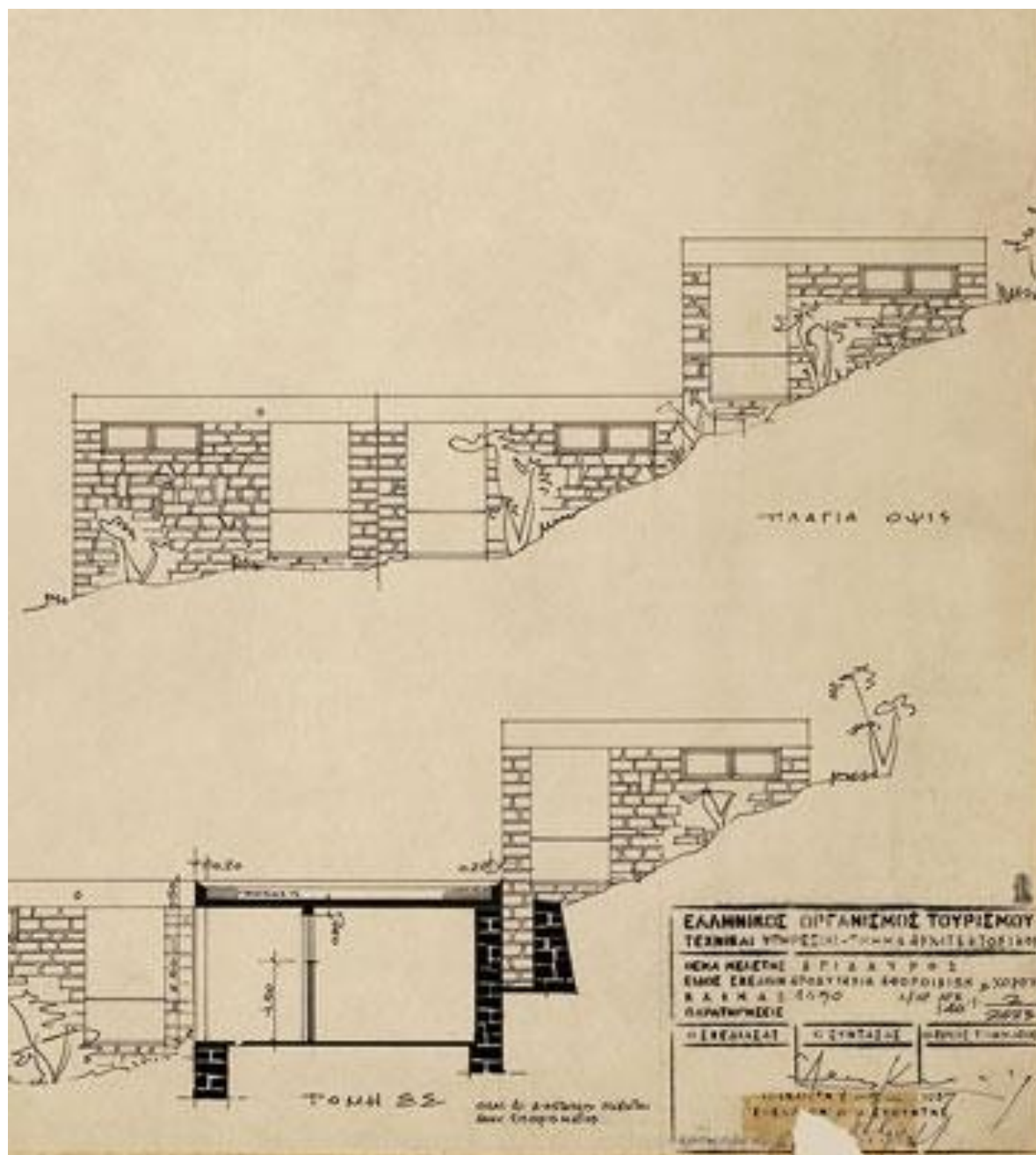

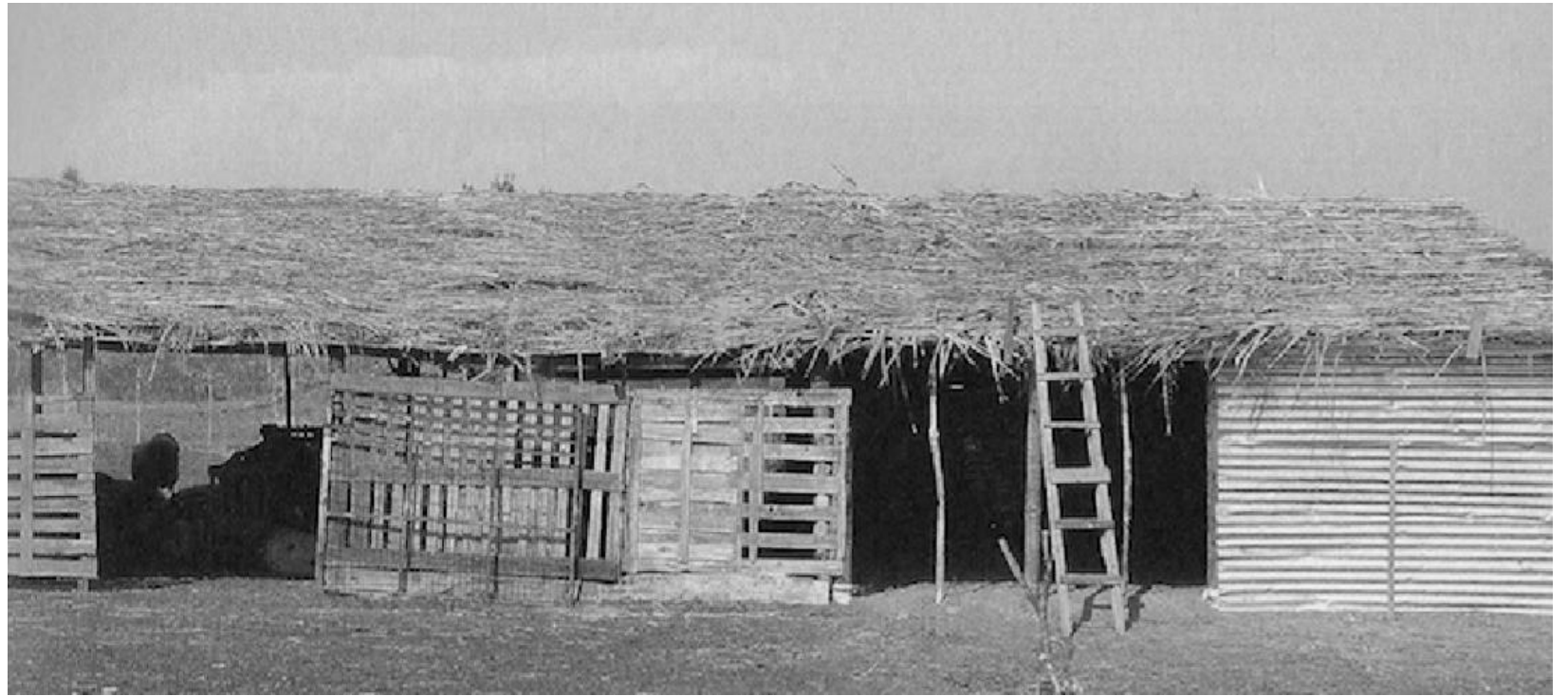

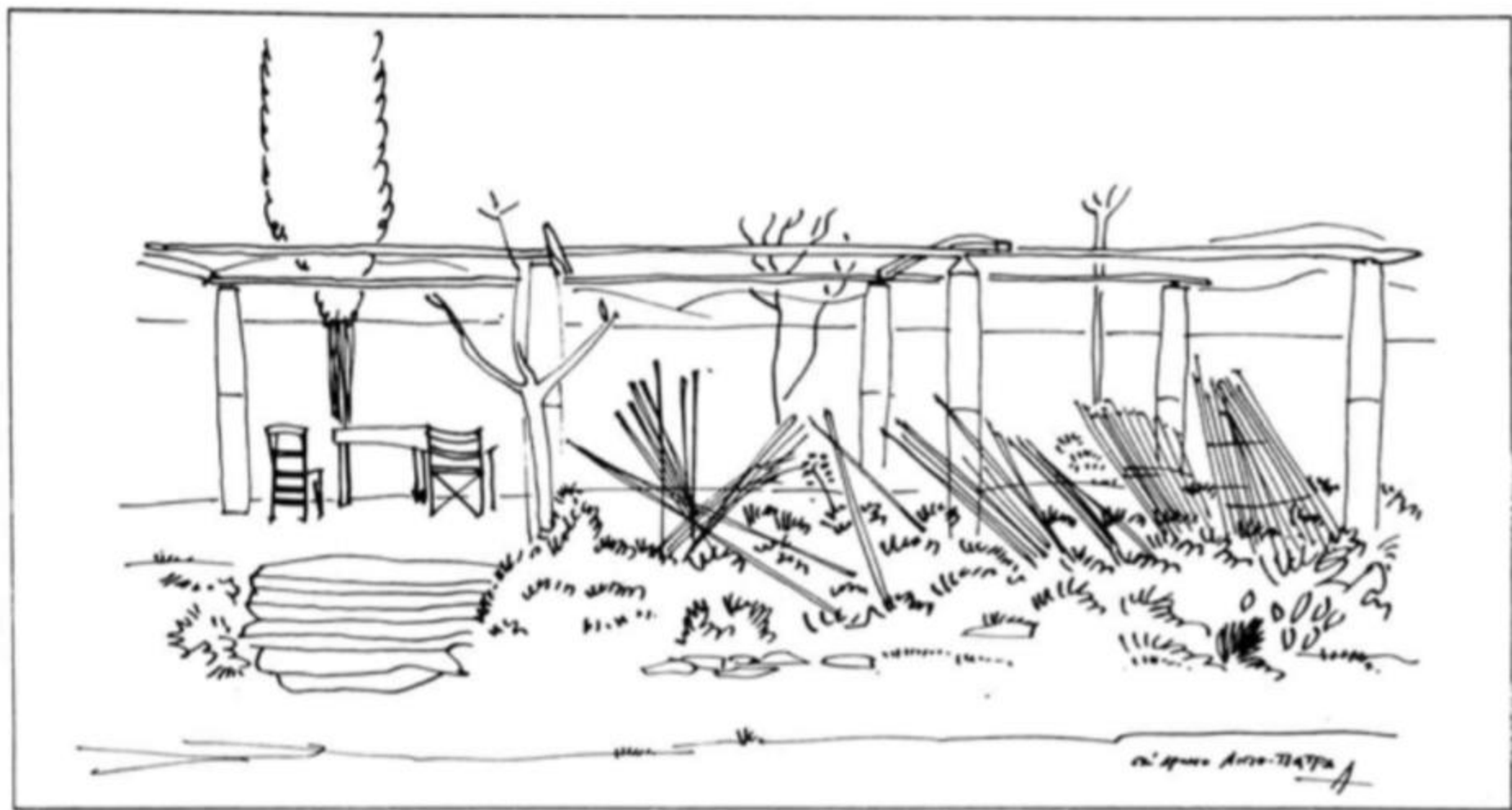

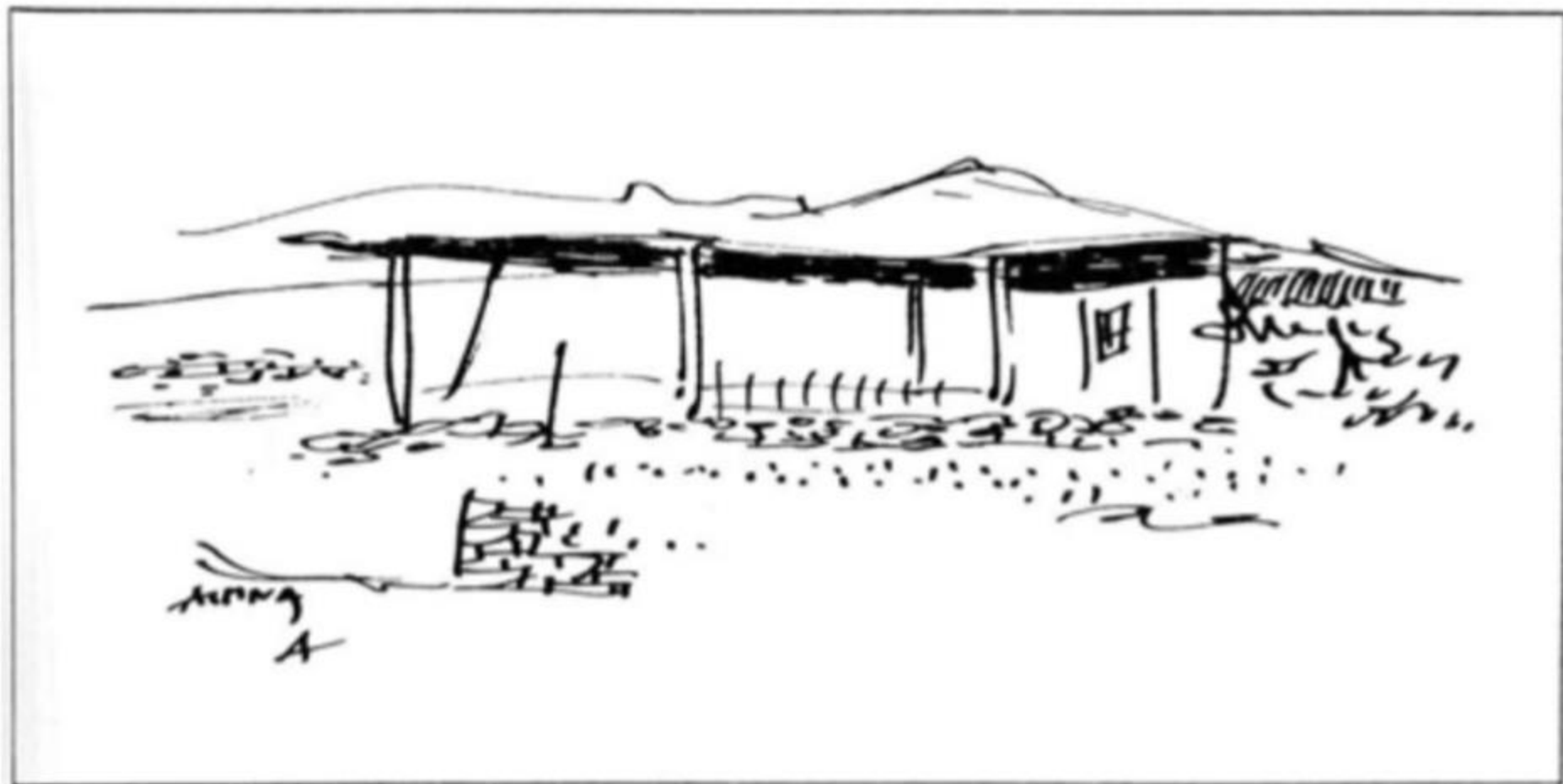

Η μεγάλη πρόκληση και η συμβολή στο έργο του Άρη Κωνσταντίνιδη στην ελληνική αρχιτεκτονική βρίσκεται στην τεκτονική ιδέα της αρχιτεκτονικής, η οποία εκφράζεται μέσα από έννοιες όπως η κατασκευή, ο τύπος και η ηθική. Ένας ορατός σκελετός από κατακόρυφα υποστυλώματα / τοιχεία και οριζόντια δοκάρια είναι αυτός που φέρει την πλάκα οροφής και το δάπεδο.

Σπίτι διακοπών στην Ανάβυσσο 1962

Γιά νά πρέπει όμως νά πῶ, ὁ ἴδιος τώρα, πῶς ἡ ἀρχιτεκτονική εἶναι τέχνη, ἀφοῦ ἡ κάθε τέχνη εἶναι μιά φυσική λειτουργία καί γι' αὐτό τό ἐργο της, ὅσο ἀληθινό εἶναι, «πρέπει νά φυτρώνει ἐπάνω στό ἔδαφος, ὅπως τά ζῶα καί τά φυτά» – γιά νά πρέπει νά πῶ, ἀκόμα, πῶς ἂν θέλουμε νά ἔχουμε σήμερα μιά σωστή, ἀληθινή, ἀρχιτεκτονική, θά πρέπει νά θέλουμε νά ἔχουμε πρῶτα, μιά σωστή ἀληθινή ζωή.

Καί ἡ μεγάλη ἀλήθεια εἶναι, πῶς ἡ ἀρχιτεκτονική δέν γίνεται μόνο ἀπό τοὺς ἀρχιτέκτονες.

Ἄρης Κωνσταντινίδης,
Σύγχρονη ἀληθινή ἀρχιτεκτονική, 1978

Photo: Konstantinidis

Οι φίλοι έγιναν έξαλλοι, όλοι.
«Ρε Τάκη, εσύ μας έλεγες ότι χτίζεις
μια βίλλα στη θάλασσα.
Ποια βίλλα; Αυτό είναι ερείπιο. Γίνεται
ένα με το τοπίο» (γελάει).

Μεγαλύτερος έπαινος δεν θα
μπορούσε να
υπάρξει για μένα.
Εκείνος συγκλονίστηκε όμως.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1887 –ΑΘΗΝΑ 1968

Γεννήθηκε το 1887 από Χιώτες γονείς πέθανε το 1968

Είχε κλίση στη ζωγραφική.

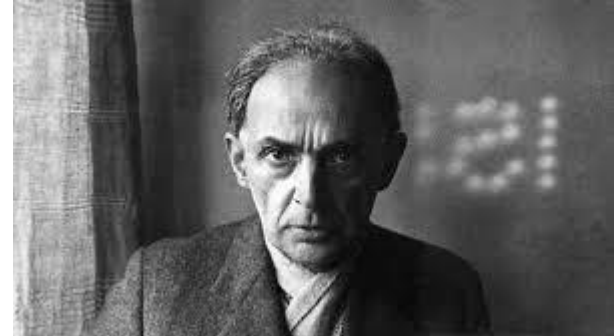
Σπούδασε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών
δίπλωμα πολιτικού μηχανικού.

- Μόναχο για σπουδές στο ελεύθερο σχέδιο και τη γλυπτική.

- Παρίσι, διδάχθηκε σχέδιο και ζωγραφική στην Académie de la grande Chaumière.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του σημαντική ήταν και η παρουσία του Αναστάσιου Ορλάνδου, του [Τζόρτζιο ντε Κίρικο](#)

Καθηγητής στην έδρα της Διακοσμητικής στο ΕΜΠ

Στοχάστηκε πως το οικουμενικό πνεύμα
πρέπει να συντεθεί με το πνεύμα της
παράδοσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1887 –ΑΘΗΝΑ 1968

Έργα του

1932 Δημοτικό Σχολείο στα Πευκάκια Λυκαβηττού

Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

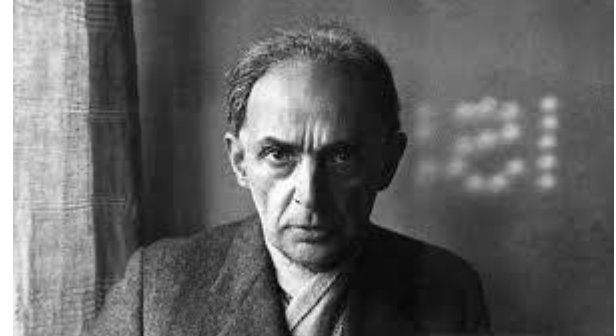
Διαμόρφωση του αρχαιολογικού περί την Ακρόπολη χώρου και του λόφου Φιλοπάππου, Αθήνα, 1954-1957

το τουριστικό περίπτερο του Αγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη,

Παιδικός κήπος, στη Φιλοθέη, 1961-1965

Η μελέτη Πικιώνη για το Φρούριο της Φορτέτζας, Ρεθύμνου, 1966

Η διαρρύθμιση των υπαίθριων χώρων γύρω από τον Ιερό Βράχο αποτελεί ένα έργο τέχνης.

Στοχάστηκε πως το οικουμενικό πνεύμα
πρέπει να συντεθεί με το πνεύμα της
παράδοσης

«Από την εποχή αυτή σημειώθηκε μια στροφή στις αισθητικές μου αντιλήψεις. Η ρασιοναλιστική αντιμετώπιση του σχήματος ως απαυγάσματος της οργανικής του υπόστασης [...] μου φάνηκε ότι δεν ήταν δυνατό να επιλύσει τον υπερβατικό χαρακτήρα του.

Ένα σύστημα υπονόμων δύναται να είναι διδακτικό για τον αρχιτέκτονα [...]. Δε δύναται όμως να αποτελέσει αντικείμενο της χαράς και της απολαύσεως την οποία χαρίζει μόνο η τέχνη.

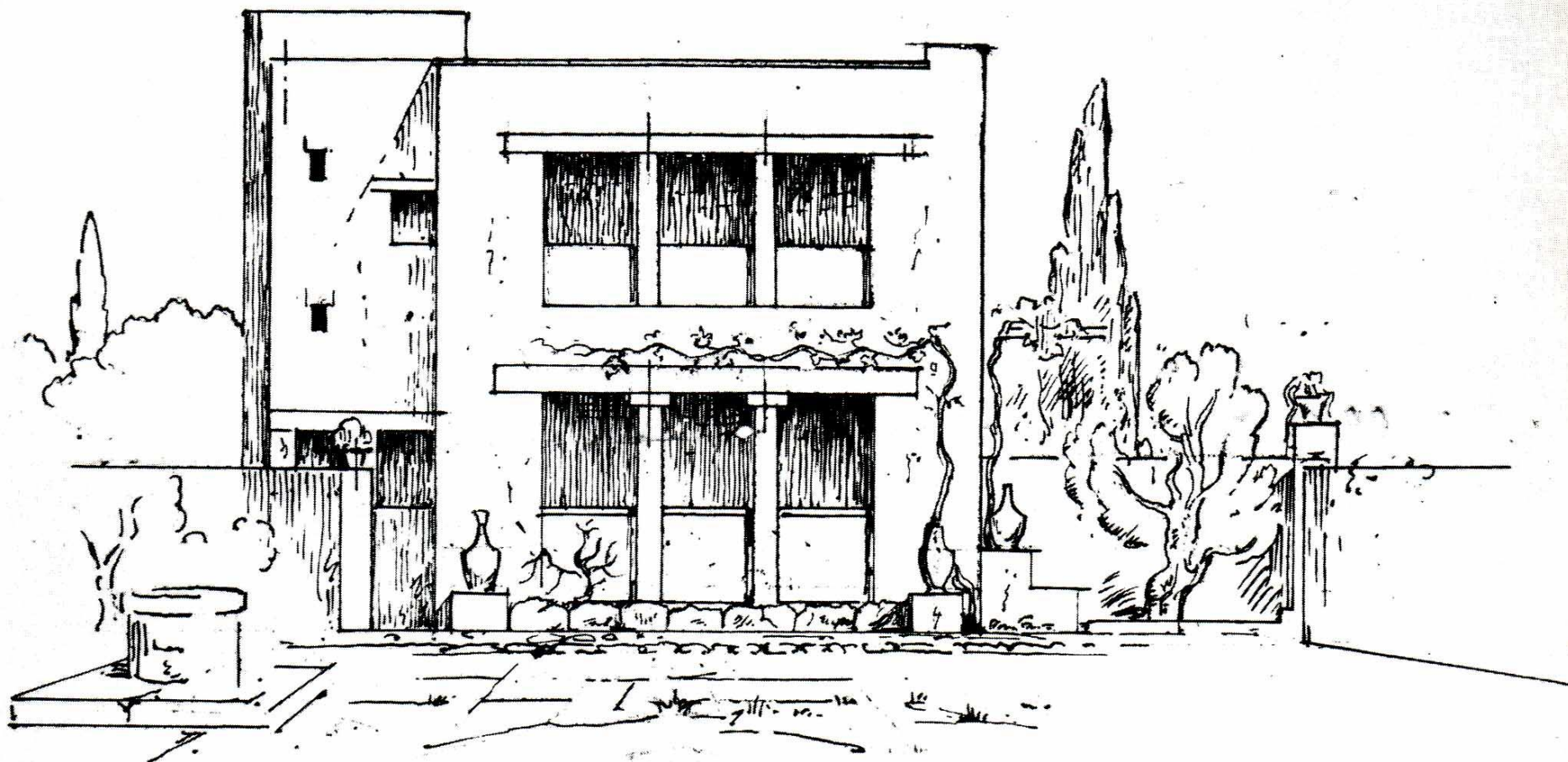
Το σχήμα είναι κάτι το υπερβατικό κι έτσι δε δύναται να αντιμετωπιστεί με μια στενή ρασιοναλιστική θεώρηση.»

E!

— ΟΙΚΙΑ ΜΑΡΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ —

• Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣ •

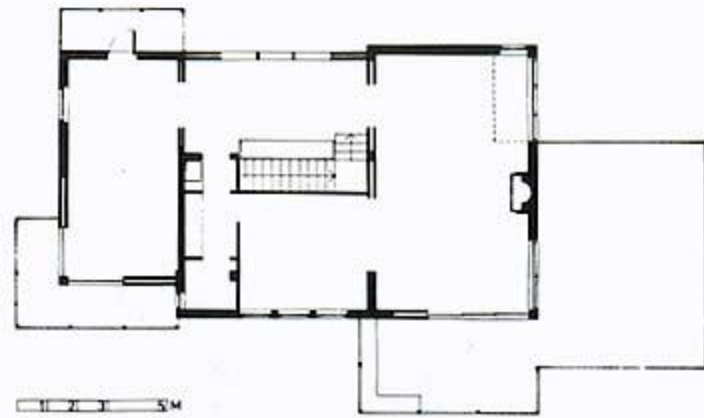
ΚΑΛΟΤΕΡΗ ΑΝΑΜΕΝΕΙ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ ΓΥΡΩ ΑΠΌ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ 1954-57

ΟΙΚΙΑ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ, 1933

Η μονοκατοικία του εφοπλιστή Ποταμιάνου στη Φιλοθέη είναι ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα έργα της ώριμης φάσης της αρχιτεκτονικής του Δημήτρη Πικιώνη, στην οποία ανήκει και η κορυφαία δημιουργία του: η διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου γύρω από την Ακρόπολη και τον λόφο του Φιλοπάππου και το συγκρότημα Αγίου Δημημητρίου Λουμπαρδιάρη-αναψυκτηρίου (1951-57). Όπως στα υπόλοιπα μεταπολεμικά του έργα, έτσι και εδώ βασική επιδίωξη του Πικιώνη ήταν η «αρμόδια σύνθεση» του οικουμενικού πνεύματος με τους εκφραστικούς τρόπους της ελληνικής παράδοσης, τους οποίους θεωρούσε συγγενέστερους προς εκείνους της Ανατολής από ό,τι προς τους δυτικούς τρόπους.

Στην οικία Ποταμιάνου ο Πικιώνης θα συναιρέσει μνήμες της ανώνυμης παράδοσης με μοντέρνα μέσα και τεχνικές και διδάγματα από την ιαπωνική κηποτεχνία.

Το κτίριο είναι διώροφο και κεραμοσκεπές. Στο ισόγειο στεγάζονται η κουζίνα, η τραπεζαρία, το καθιστικό και τα υπνοδωμάτια, και στον όροφο οι χώροι υποδοχής και το γραφείο. Η τυπολογική και μορφολογική αντιμετώπιση του κτιρίου έχει σαφείς επιρροές από την βορειοελλαδίτικη αρχιτεκτονική παράδοση.

Στο κτίριο συνδυάζονται αρχές του μοντερνισμού, όπως είναι η καθαρότητα, λειτουργικότητα και ειλικρίνεια των υλικών, με δάνειες παραδοσιακές μορφές, τυπολογίες και υλικά.

Τα υλικά διαμόρφωσης των όψεων είναι το εμφανές σκυρόδεμα του φέροντος οργανισμού, η λιθοδομή, οι επιχρισμένες τοιχοποιίες, το ξύλο, η κεραμοσκεπή.

Η πρόθεση έκφρασης του ελληνικού πνεύματος και της συνέχειας της παράδοσης εκφράζεται επίσης στη φύτευση και διαμόρφωση του κήπου.

363- Δ. Πικιώνης κατοικία, Γκαρή στην Εθναρχού Μακαρίου 17, Ψυχικό

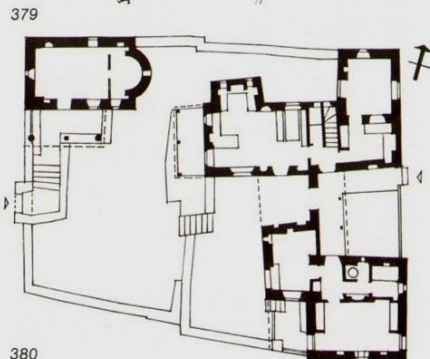
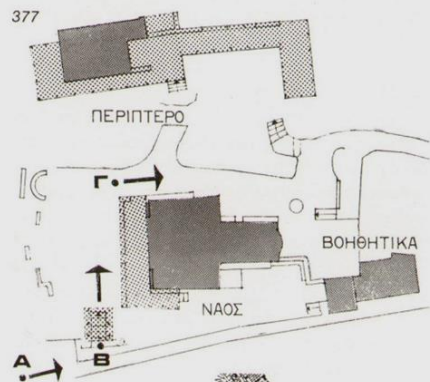
376. Δ. Πικιώνης, οίκια Ποταμιάνου στη Νιόβης-Διαδ. Παύλου, Φιλοθέη (1954).

377. Δ. Πικιώνης, διαμόρφωση περιοχής Λουμπαρδιάρη, διάταξη κτισμάτων (σχεδιάγραμμα).

378. Δ. Πικιώνης, διαμόρφωση Λουμπαρδιάρη, στέγαστρο ναού και λεπτομέρεια τοίχου.

379. Δ. Πικιώνης, διαμορφώσεις Ακρόπολης, τμήμα γενικού σχεδίου της πλακόστρωσης.

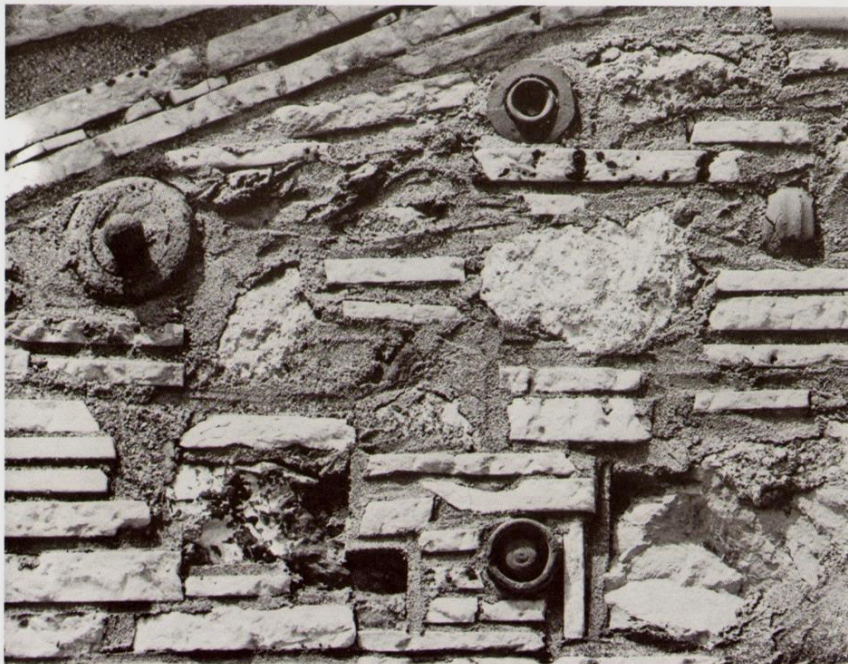
380. Δ. Πικιώνης, ναός και κατοικία ιερέα στην Αιξωνή (άνασχεδιαση).

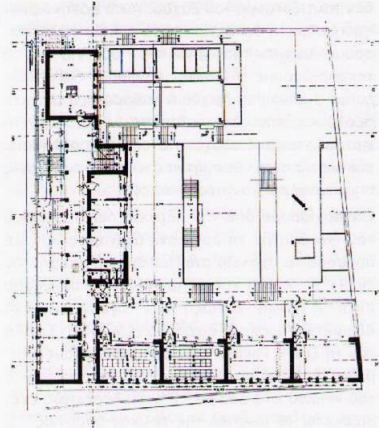

380

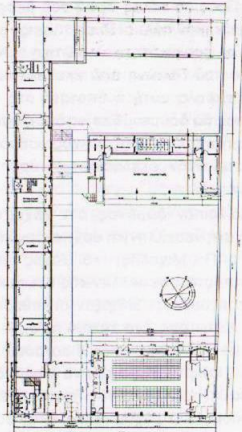

378

244

245

246

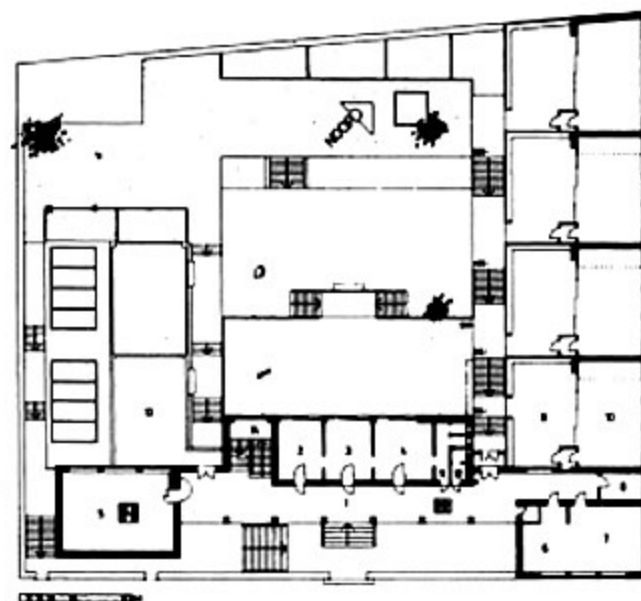
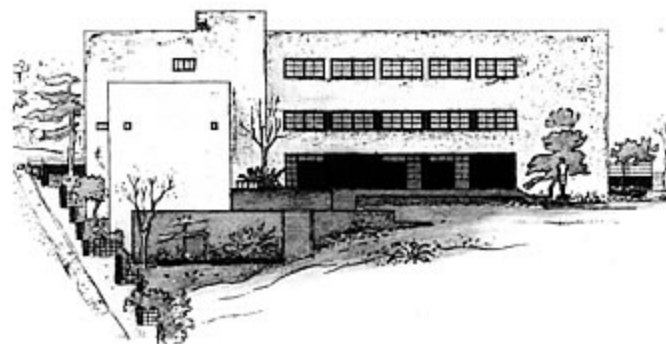

247

244. Δ. Πικιώνης, δημοτικό σχολείο στά Πευκάκια, κάτοψη.

245, 246. Δ. Πικιώνης, Πειραματικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, κάτοψη, όψη και τομή.

247. Δ. Πικιώνης, Δελφικό Κέντρο (1934). Παραλλαγή.

Δ. ΠΙΚΙΩΝΗΣ, ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΑ ΠΕΥΚΑΚΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1931-32

Rem Koolhaas

Οι μορφές έχουν αποκοπεί πλέον από ο,τιδήποτε άλλο.

Επικρατεί ένας υπερτονισμός της φόρμας σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα.

Χρειαζόμαστε μια σχέση μεταξύ της μορφής με άλλες **αξίες**.

